

Põgenenud
kloostri kaswandik.

Motto: Triin armastus
wõidab kõik wiletajad

Algupärane jutustus.

A. Sakl.

Tartus.

M. Myfan'i kirjastus.

1885.

Sind 30 kop.

Annustatud
Kerrale Fr. Randsepp
Kirjutajalt.

Pögenenud
kloostri kaswandik.

Motto: *Truu armastus*
mõidab kõik willetjused.

Algupärane jutustus.

A. Sahl.

Lõetus.

M. Mälan'i kirjastus.

1885.

Дозволено цензурою. — Дерптъ, 14. Февраля 1885 г.

ENSV TA Fr. R. Kreutzwaldi nim.
Kirjandusmuuseumi
ARHIIVRAAMATUKOGU

J. R. 2350

Trükitud H. Orenzsteini trükitojas Tartus.

Esimene päättüff.

Sõbrannad.

Wäikeses pühalikus rahus waatafiwad koidutullast kumawad Petseri floostri tornid mäe otsast alla orgu. Taewas oli sügawfinine. Mõni arm pilwetombuke siin ja sääl ujus tasaselt nagu õhuke siidiloor otsatumas ilmaruumis. Õhk oli puhas, jahe ja magusa lilledõhnaga täidetud, nii et kõik loodus ahnelt seda elustawat õhku enesele fisse hingas. Linnud laulsiwad juba puu otsades rõõmsaid wiisijäid ärkajatele esimeseks päewa teretuseks ja päike tõstis sunnetaewa all kuningliku auuga oma läikiwa näu kuldsest koiduwoodist üle lehkawa looduse. Kõik oli nii ütle mata, arusaamata ilus ja armas sell ülikauhil hommikul; siiski weel palju ilusam mõis ülewel floostriis, nende maapäälise pühade keskel olla, selle aateline elu ülesanne sure-

liiklute närtfimaid rindasi igawese ilu ära närtfimata õilmetega ehitab ja langemata lootustega täidab. — Praegu kutsub tornikell neid puhtaid palmetunnile oma püha kohuseid täitma. Tumedates, manitsewates lõõkides kõlab wiisides rääkim kellaäääl kaugele mägedesse ja metsadesse loodust enesega ühes palwele kutsuma. Waißeste kõlab selle järele sügaw palwelaulu kaunis kõla, mis kloostri orelil wägewate hääldtega nii imeustawalt ühte sulab, nagu tuleks see hääld ülewelt igawduse pärlitest warawatelt. Siin on taewas maa pääl, siin on pühadus, siin on woorus, siin on paleuse kristalline ilukoda, siin on igawene õnne ühes ainsas filmapilgus koos!

Palwetund on lõpnud. Noored kloostri kaswandikud lastakse lahse looduse sisse kloostri aida wälja, et wärske hommituse õhuga ennast karastada. Missugune õnn noorte igawese ilu tütaratele, et mitme nädalise wangi aja järele kord lojutawat

looduse rammu sisse hingata tohiwad! Ka on täna kloostri eestseisja lahtus nonnidele luba annud õue müüride wahelt alla orgu ja metsa jalutama minna, mis wäga arwaste ette juhtub, sest muidu mõiks ehk mõni talleks maailma tige date küüsi langeda ja oma püha kutse ära unustada. Siiski on aga ka täna igal nonnide salgal oma järelwaataja ligi, kelle hooleks noored hinged on usaldatud. Waißelt fofistawad mitmed ükstõisega, mis aegamööda tasasels jutujamiks tõuseb.

„Alaara, tule siia, ma näitan sulle, mis imeilusa lille ma siin leidsin,“ hüüdis üks tõistest natuke eemale läinud sirge kaswuga kena naesterahwas ühe tõise niisama sirge kehaga ja wiisaka liikumise ga naesterahwa wastu. „Niisugust ei ole ma weel mitte enne näinud. Tule tunnistada ise teda! Waata kui nõrga warre otsas nii õrnawärwiline diekroon lehib, wärwid kõige puhtamast walgest hele punaseni, kahwa-

tand roosa wahega, mis nagu wäsinult ilmsüütust armastusesse üle saadab." Ta oli lillefese juba üles noppinud ja hoidis oma seltsilase poole, kes kutsumise pääle ligemale tuli ja näid ka kirjeldaja käte wahel surejat lille imeteles.

"Ede poolest väga kena," wastas tema oma walget loori näu eest kõrwale liukates, et paremine näha wõiks. Terawaste waatafiwad ta selged filmad õrna diefese pääle ning oma imekaunist nagu jälle loori taha ära peites, kust õitsew noorus koidulikust lootusest elustatud õrnusega wälja paistis, ütles ta: "Too ta koju, Alma, ma tahan teda üles maalida. Gile sain alles ülema käest wärskeid wärwisiid, ma usun, et neid siin üsna loomulikult järele wõin teha."

"See feda, minu truu seltsilane," ütles tõine liigutatult. "Sinu käes läheb maalimise kunst kõige paremine korda. Alles wiimases joonestamise tunnis ütles kunstnik

Walow, et sinu pintsel weel wiimaks kiust walmistab."

"Ära räägi nõnda," ütles ta wastu ajades. "Minust ei wõi ialgi kunstnik saada," rääkis ta edasi ja punastas ise ära, mis aga tõine ta loori taha mitte ei näinud. "Kas ei ole see mitte patulik mõte pühaduse müüride wahel kuulsust loota — maailmlikku püüdmist —" mõtles ta iseeneses peaaegu wäristusega, ja ommetegi oli see lootus temale tihti lõbu loonud. —

Sätiste tõlas kaugele hele jahisarwe hääle mõlemate nonnidele kõrwu, mis nende jutuaajamist eksitas. Nad oliwad ilma tähewpanemata tõistest kaugele jõudnud ja seisiwad praegu ilusast metsast ümber piiratud kõrgustiku jalal. See oli lagendiku farnane rohuplats, mis tasaselt metsa poole minnes kõrgemaks läks, kuna tõisel pool küüles jälle wäiksemate wõsajuuide wahel sügam kuristik jalaja oma koleda suu

nagu saagi varitseja tiiger lahti hoidis, mille põhjas mulisem ojake selgest hallikast puhast wett hiilgawais laenetes alla saatis. Päike oli juba taunis kõrgele tõusnud ja saatis oma kosutawad kiired kulla hiilgusega looduse templitse, mis mõlemate waga jalutajate südamed puhta õnne ja taewalise rahuga täitis.

„Istume siia õige pehme muru päale maha,“ rääkis tõine nonnidest, keda meie kui Klaarat tunneme. „Ääna õõse nägin ma õige imelikku und, mis mind üsna rahutumaks teeb; muidu ei ole ma unenägude pärast ialgi oma mõtteid waewanud.“

„Mina arwan küll, et unenäud ikka inimese saatuse tumedad ettekuulutajad on,“ wastas tõine tõsiselt oma sõbranna otse waadates. „Mina ei ole ka neid uskunud, aga kui mu ema ära suri, nägin ma niisugust hirmust und, et ma siimaani selle pääle mõeldes warisema hakkas. Sest

saadik ei taha ma mitte häämeelega sinu nõuusse heita.“

„Ega mina sind ka su mõtte juurest enese leeri ei taha meelitada, kallis Alma,“ rääkis walge looriga nonn ühe laia tamme tüwele maha istudes, „aga nii palju usun ma ikka, et unenägu paljalt ilma kurja ehk hää ettetähendufeta korratu waimutegemus on, sest et mõtted magamise ajal inimese waimu korrapäralisele tegewusele ei mõi koguda.“

„See on jampsitus, Klaara,“ hüüdis jeltsilane elawalt wahela, „sina räägid nagu meie koolmeister Lassow, keda aga ka mitte asjata „ufmataks“ ei peeta.“

„Usud sina seda ka?“ küsis Klaara nukralt oma kloostri õe pääle waadates. „Siin arwan ma, et ta ses tükis sugugi ei eks. Ta on tõeste läbi ja läbi hää inimene, ilma salaliku meeleta, mis mõne tema teutaja juurest ise asjata otsida on. — Aga mis meie waidleme ilma aegu

asjade üle, mis meie floostriliste mõtetega sugugi ühte ei sünni. Siiski — mis peaks see unenägu minust ommetigi tahtma, et ta mulle ikka jälle üsna vägise filmade ette kipub."

"Räägi ommeti mulle ka," palus tõine osavõtmisega, "siis ei saa ta kind enam waevama."

"Mina olin sinuga ühes tundmata, aga ütlemata kenas kohas," rääkis Klaara põksuwa südamega, "kus lahke loodus meid armulikult oma haljendamasse sülle võttis. Sõaliste muutis see võtsew ilu sügisiseks toleduseks ümber, ma ehmatafin ära ja tahtsin sinule meelde tuletada, et koju saaksime, aga sina olid kadunud. Ma tahtsin kodu poole jooksta, aga saäl tuli häliste üks hirmus kange tuulehoog ja tõstis minu kõrgesse pilwede alla. Säälsääl ilm forraga wagaks, torm kautas oma õhutiwad ja lastis mind arwamata kõrgusest maha langeda. Ma nägin ühe

toleda hana ammuli suuga enesele neelawalt wastu hirwitawat ja nagu känd wastu võtmiseks minu järele wälja sirutawat. Ma hüüdsin hinge ahastuses appi, aga keegi ei kuulnud. Wiimaks nägin ma ühe kotta sule õhu sees edasi tagasi tõukawat, ma hakkasin sellest alla waudes kinni ja filmapilt nägin nüüd, kuidas see sulg suureks kottaks kaswis, laiad, ilusad tiwad lemmule sirutas ning tuulekiirusel sest hirmutawast hauast eemale lendas. Mu meel kippus segaseks minema, aga siiski tundsin ma ennast temaga nagu ühe jala sidemega ühendatud. Kui ma wiimaks jälle wähe toibusin ja enese ümber waatafin, nägin ma, et mu päästja kottas ära rääkimata kena koha pääl minu kõrwal istus ning ütlemata armsaste mu pääle waatas. Minu meelest oli ta nagu mõni tõine inimene, nagu sinagi — ei ommetigi weel tõistwiisi — armas mu meelest. Ta waatis lahkest minu otja, et mu süda

üsna soojaks läks ja ma temaga sõbra
wiisil rääkima hakkasin. Ta tegi häält,
ja — oh kui imekena oli see! Mida kauem
ma tema pääle waatasin, seda suuremaks
läks mu igatsus tema järele. Ma mõtisin
hellaste tema kaela ümbert finni ja andsin
temale suud, ja see ei olnud enam sugugi
kõrka suu, waid päris inimese huuled tundsin
ma hõõgawalt enese suu pääl, kuna ta
omad tiivad nagu armastajad käed hellalt
minu ümber lõi. Ma tundsin ennast ses
olekus tõeste õnnelikuna kui hommikuses
palwetunnis floostrikiriku altari ees. Sõ-
liste tuli paks udu maha, kattis meid
mõlemaid nagu õõ pimedusega, ja kui see
wiimaks lahkus, leidsin ma enese ühes
koletus, tühjas kohas üsna üffi. Ma
waatasin enese ümber, aga ei näinud muud
kui otsata koledust; ma liwendasin meelt ära
heites, aga keegi ei wastanud. Lõpmata
ahastus tuli mu pääle, ma hakkasin südame-
waluga edasi tormama, aga igalpool oleks

nagu mind endine hirmus haud ähwarda-
des taga ajanud. Wiimaks kuulsin ma
lendamise kohinat, ma waatasin üles
ja nägin laugel oma tuttawa kotta ka
ühe kange marukeeruga mõitlemas. Torm
wiis ta itka kõrgemale ja laugemale, kunni
tema wiimaks minu filmapiirist hoopis ära
labus. Ma tahtsin oma häätegijat päästa,
lautasin käed laiali, et järele minna, ja
waata, ma mõisin lennata ning tõusin
ruttu kõrgesse taewa alla; aga oma kott-
last ei näinud ma mitte enam. Ma ujusin
laue aega udulaenetel õõmeres ning langesin
wiimaks wäsimult alla poole. Sõliste olin
ma jälle määsawas tormis, mis minu
mõimu ära lõpetas ja kange põrutusega
alla sügawuse sisse wiskas, nii et ma
hingetumaks jäin. Kui ma üles ärkasin,
tundsin ma külma higi enese otsa pääl ja
mu keha wärises hirmu pärast. — —
„Alma, Alma,“ rääkis ta liigutawa õrnu-
sega sõbrannat enese rinnale tõmmates

edasi, „mu meel on tõeste selle unenäu pärast rahutum, kui ma oleksin uskunud. Ma ei usu küll unenäu pärast midagi õnnetust, aga ma kardan enam, et mu etteaimamine tõsisem on kui unenägu! —“

Jmestusega vaatas Alma kartliku jutustaja otša. Tall oleks paljugi oma seltsilasele ütelda olnud, aga ta oli omas arus wälja arwatud tähenduse pärast mu-relif, mis weel seda kardetawam oleks awaldada olnud, sest et sõbranna isegi juba eneses sellepärast rahutust tundis. Ta jäi wait olles enese ette maha vaatama. Klaara wõis tema mõtetest aru saanud olla: ta lõi omad filmad kumwalt maha ja jäi ka wait.

Sõliste lendas terve jalk hakkisid suure kõraka metsast wälja, nagu oleks neid keegi hirmutanud. Peagi olivad need ka tüdrukute filmapiirest kadunud, ja siis oli kõik jälle wait.

I d i n e p ä ä t l ü k .

Kaske õnnetus.

Jutustamisega oli hää tükk aega ära läinud, mis kumbki neist tähele ei olnud pannud. Wahe ajal oli jalutamise eeg mööda jõudnud ja kõik noored ja nanad nonnid flooftrisse tagasi pöörnud. Oles sõprade jutu jisu mitte nii wäga wengitseja olnud, siis oleksiwad nad tihti kõlawat jahisarwe häält, püsside paukurist ja koerte killamist metsa sügawusest lähemale kuulnud tulema; aga tänane erutatud meel lufustas kuulmise tumma piseriga. Keegi ei mõistnud nii ligi luurawat häda aimata, mis metsa peitus weel filmapiilguks warjule jäi.

„Tule, lähme koju, Klaara,“ ütles mustas riides nonn ja tõusis üles. „Ara muretse ennast rahutumaks tehes unenäu pärast, jätta mured maha ja looda taewa saatuse pääle.“

„Alma, mu hää kallis sõbranna,“
rääkis tõine südamlikult, „oh kuidas minu
sõnad mind rõõustivad! Sa oled mu
ainus maapäalne truu seltsilane, keda ma
ialgi olen tunnud. Kui mitu kord oled
sa oma lahke ja voolusliku südamega
minu kurba hinge kosutanud, kui elumured
mind üksi maailmas veel oma osaliste
käte pääl kandsinud. Sa tead ju, et
mull siin maa pääl isa ega ema, ega ka
üht ainust sugulassti kuskil teada pole.
See pilt siin on mälestus minu emast,
mida ma enese rinnal kannan. Ma olen
täieste kõigist maha jäetud inimeseloom,
kellel üksi Jumal taemas isaks ja sina ain-
saks sõbraks. Ma tänan sind —“

„Äta järele, kallise,“ vastas Alma
ruttu wahesele, „mina pole see, keda sa ko-
hus tänada on, waid — —“

Üks häkiline müdin ja pragin nõsan-
dikus ekkitas ta jutustamist. Mõõlemad
waatastiwad selja taha ning kahwatastiwad

surmuharipaliskes. Shufeseft metsawõsast
tormas üks suur metsähärg nende poole,
wahkis wihaselt enese ümber ning jooksis
siis otsekohse tütarlaste poole edasi. Eh-
matuse kisaga kargas Alma põõsa warju
tagasi, kuna Klaara esimesel filmapilgul
nagu alwatud oma paiga pääle seisma
jõi. See oli üks jahipiirist wälja pää-
senud, siiski aga mitme paugu läbi wi-
hale ärritatud metsähärg, kelle kardetaw ti-
gedus igale lapsele ju tuttav on. Pää-
werine, filmad täis wihast tuld, ligines
ta kiire sammudega ähkides ja puhkudes
kohmetanud neiu poole. Veel üks filma-
pilk, ja waene tütarlaps oleks pääsemata
tema ohwer olnud, kui paar jahikoera mitte
kilgates järele poleks jõudnud, kes oma
puremisega ta jooksmist takistastiwad.
Turtstudes oma laia sarwedega paremale
ja pahemale poole wistates, tõrjus ta
waenlasi eemale. Kui Klaara jälle roh-
kem märkama hakkas ja oma kardetawast

oleksit aru sai, hakkas ta kohe põgenema. Bihane metsapull nägi seda, et ta ohwer ennast mäekülge mööda alla wõsandikku põgenemisega päästa tahtis, saatis paari wiikase löögiga koerad kumudes kaugele ja hüppas siis, nagu kardaks ta, et ta ohwer käest ära pääseb, arutu pika sammudega surma ahastuses nõrgaks jäänud neiu järele. Klaara oli seda näinud, ning nüüd pidas ta ennast kadunuks. Ta hirmumisest lödwas läinud liikmed ähwardasid iga filmapilk kofku langeda ja tema ihutempli metsalise ohwriks jätta. Wiimse jõuuga hüppas ta veel kõrwalt seiswa wõsandiku poole, kus teda teadmata hirmus kuristik ootas. Waene, waene tüdruk! Oleksid ja ennemine tähele pannud, misjuguft koledat hauda need sõbralikult haljendawad diepõõjad eneste selja taga warjavad, ja ei oleks ennast mitte nii kergeste nende kawala kaitsmise alla usaldanud! Aga mis oli fiin enam walit-

seda? Kääkimata ahastus oli ta mõtten juba segaseks teinud, ta liikumine oli enam masina wärki kui meelelega tehtud töö.

Ta kuhu oleks ta ennast siis mujalegi wõinud päästa! Nii kui tihti hirmsa ehmatuse juures veel kõige wäetimad abinõud oma päästmiseks walitakse ja paremad sootumaks kõrwale jäetakse, nii oli tema ka seda suurt kaljurahnu tähelepemata jätnud, mille otsa üks trepp üles wiis, kus ta julgeste ennast metsalise wiha eest oleks päästa wõinud. Aga nüüd oli see tema kannul wõsastikus. Põgeneja jõud kadus, ta langes maha ja kuulis oma waenlaste norstkamist enese ligidal. Veel kord katsus ta ülestõusta ja ennast pöösaste taha ära peita. Säältundis ta, et puu oksad tema alt ära waufiwad ning teda pikkamööda alla poole lastsiwad. Pöösaste sahin, kuiwa okste pragin ja kuffumise hääld segatud

tasafe häda kisaga vastas haigutavast sü-
gavusest, ning siis oli kõik wait. Taga
ajaja näis seda hädaohu tundvat, ehk
oli ta muidu ettemaatlikum: ta jäi puha-
tes seisma ja vaatas nagu kahetsedes selle
järele, et see sügav kuristik tema ohvri
enese lõugade wahel wõttis ja et tema ise
mitte ta kallal oma wiha lahutada ei
saanud. Siiski pööris ta wõidu uhkusega
tagasi ja otsis mööda maad nuuskides
weel midagi. Oli ta kaht inimest näinud,
tahtis ta nüüd kõigest üles otsida? — Se-
dawiisi näitas, ja keegi ei olnud enam
kahe wahel olnud, kui ta juba selle põõsa
poole sammus, kuhu Alma warjule puged.
— Oli siis saatus tõeste nende kahe
noore floostri kodaniku wastu nii wihane,
et ta nad kolelale kombel süü ilma elust
ära tahtis saata?

Alma oli esimese ehmatuse järele
ära minestanud. Weel õigel ajal ärkas
ta uimastusest ning hakkas oma warju-

paiga pääle mõtlema. „Kus Klaara on?“
küsis ta iseeneses ahastusega. Ta waatas
põõsa tagast välja, kuulis kuffumist ku-
ristikus, ainas õnnetust ja nägi hõrga
tagasi pöörwat, kes wihaselt maas jälgi
otsis. Ehmatuse kisa libises ta huultelt
ning ruttu jooksis ta põõsa tagast natuke
maad eemal olewa kaljurahnu poole, sest
siin ei wõinud ta enam silmapilkugi oma
elu eest julge olla. Tige klakas oli aga
tema siljatamist kuulnud, nägi teda ning
jooksis järele. Tüdrukü jõud tahtsinud
kaduda, enne kui ta kaljurahnu juurde
sai. Ta oli enne trepi astmeid näinud,
nüüd aga juurde jõudes ei leidnud ta mi-
dagi. Ta oli hirmuga ära unetanud, et
ta kõigest küljest ligi jooksis ja kui ta
nüüd treppi ülesse ei leidnud, arwas ta,
et ta ennat enne petnud oli, et sääl
treppi ei olnudki. Nüüd oli päästmise lootus
otsas ja see ehmatas teda uueste nii, et
ta minestawalt kalju ette maha langes.

Lähemal filmapilgul oleks mihane waenlane ta puruks ja pihuks tallanud, kui nüüd õnneks mitte keegi küttidest järele poleks jõudnud. Wali püssipauk kõlas mitmekordse wastukajaga ja metsaline langes rõõkides põrmusse. Veel üks pauk — ja siis veel üks — ning härg sirutas oma liikmed wälja ja jäi keel juust wäljas wafka maha. Waenlane oli küll nüüd otsas, aga mis oli õnnetumast siis saanud?

Särja lastja kütt, üks wanadlane tõsise näuga mees, leidis neiu minestuses. Ta tundis warsti ära, mis lugu siin oli juhtunud ja et ta tuleb veel wiimisel filmapilgul oli olnud. Ta lastis ennast neiu kõrwa põlwili, katsus tema werejooksimist järele ja leidis wiimaks, et tall veel wähe elu sees oli, mis aga wäljastpidi täielikud surma märgid kandis. Siin oli rutulist abi tarwis, kui teda veel elusse kutsuda. Ta tunnistas kohta enese

ümber ja nägi ära, et ta Petseri kloostrist mitte kaugel ei ole. Alma pifa järelmõtlemiseta tõstis ta selle ilusa eluta keha oma hobuse selga ja hakkas siis mäge mööda üles kloostris poole minema.

Ehmatusega wõeti kütt oma koor-maga kloostris wasta. Lüdruf näis tõeste päris furnud olewat. Ruttu jooksiwad pühad õed sinna ja tänna, kandsiwad haige oma tuppa woodisse ja jäiwad teda muures walmama. Nüüd alles leiti, et tema seltsilane ka kadunud oli, mis uut segadust ja ehmatust sünnitas. Kõige enam kimbus oli selle jauskonna järelewaataja, selle hoole all mõlemad tüdrukud oliwad, sest tema pidi selle loo üle eestseisjale otsust andma.

Rahwatanud näuga tuifus seltskonna ülewaataja oma ülema tuppa temale praegust sündinud lugu teatama. Ahwardawate filmadega mõõtis abtinna, üks pakku näuga tark naisterahwas launis

lihtkorrallises mustas riides, oma süstun-
wat alamat. „Rääkijate mulle kadunute
ära olemisest, Agnes Maurem?“ küsis ta
lõikawalt ülewaataja käest, kes üks wäik-
lane ja väga armsa näuga naisterah-
was oli. Tema oli kaks kord enne juba
manitseda saanud, et ta oma kloostrilis-
tes kohuste täitmistes mitte wali küllalt
ei olemat olnud, ja täna oli kolmas, seega
ka — wiimane kord omas ammetis ma-
nitsetud saada, sest kloostris wali seadus
mõistis ta ülewaataja auust lahti; seda
teadis ta ise ka väga hästi. Niisugust
lugu polnud keegi praegusel ajal näinud
ja see tegi süüaluse meele koguni kõrbe-
liseks. Kuidas pidi ta seda jõudma ära-
kanda, kui tema truu kaswandikkude nä-
hes, kes teda südamest armastasiwad, tema
ammet talt ära wõeti ja sell kombel oma
wagaduse õdede seas alandati. —

Täna ei läinud ta mitte enam kui
ülewaataja, waid kui üks süüfandja amme-

tist lahtilaskmisega karistatud alam nonn
tõiste seltsis kadunud õde otsima. Tema
asemil oli aga koguni tõine inimene, ka-
wal, salalik ja tige; keegi tema hooaleus-
test ei näinud teda hääd meelega, sest nad
tundsiwad teda kui endise ülewaataja
Maurewi salalikku waenlast, kes filmatirja
wagadusega ennast abtinna ees auu fiske
mõistis tõsta. Kawala, päält näha ra-
huliku olemisega naeratafiwad tema wäi-
tesed filmad, mille taha ta väga osa-
waste oma wõidurõõmu mõistis peita,
ja püüdsiwad lahke waatega alamate usal-
dust enese poole tõmmata, aga need kart-
siwad teda nagu tonti. Käjus jagati
wälja ja otsimine algas mägedes ja or-
gudes ja kuristikus.

K o l m a s p ä ä t ü k k .

Õnnelik kütt.

Rikka R. Koppelsowi, suure Tschumskij lossi omaniku metsades peeti täna suurt metsihärja jahti. Ligidalt ja kaugel olidwad tuttawad ja sõbrad aruldasest jahist osa wõtma palutud, sest nii kaugele põhjamaa metsadesse ei olnud enne ialgi weel üks metsihärg ära effinud. Hommiku koidu ajal helises jahisarm ja jahiliste rõõmus hõiskamine tajas metsast ja mägedest mitmekordse wastukostega pehmel helinal kätte tagasi. Mööda jalgteed ratsutatiwad kaks noort meest jahiriides. laialiste wiljawäljade wahelt üles mägede poole ja ajasiwad ise lõbusat juttu.

„Anton,“ ütles tõine neist naerdes, „kas sa said aru ka, misfuguse tubli mehe näu wana aristokraat parun Rümpel tegi, kui ta enese unenägudest kõneles, mille abil ta oma kütiosamust wõis imesteleda,

mis tall lausa nalja asemel imeilusaks ajawiiteks näib saanud olewat.“

„Noh, kuidas peaks ta siis ka muidu oma wahwusele ja mehisusele imestust teenima?“ wastas tõine ratsanik. „Maailm on ju täna päewal nii pööraseks läinud, et ta kangelaselt waimu kõrgust ja suurust nõuab. Seda aga ei jõua Rümpeli sugune sugugi ära mõista. Ta loodab, et tema täna selle metsihärja maha kõrwetab, sest oma unenäu pani ta ju seda tähendama.“

„Aga kas tead, Anton,“ naeris tõine wahele, „mina saan täna ilusa saagiga kofku. Seda pole mulle keegi wähem ette kuulutanud, kui mustlase tüdruk Maani. Sa mäletad teda ju ommetegi — käis sagedaste meie külas, kui meie kooli wahel ajal kodus olime.“

„Ah see Maani! — jah, jah, aga mis ta sulle siis kuulutas? Et sa hää saagiga kofku juhtud? Noh, mis hää saa-

giga siis?" küsis seltsimees naerulifult. „On wahest mõni linnuke Petseri floost-rist, keda ja armastuse noolega oma käte wahele maha lasjed?"

„Oh ja Madis," hüüdis Antoni rõõ-nuis seltsilane, pika sirge kehaga noormees lokis juuksete ja lahke näuga, ning waatas säääl juures oma suurte sinihalli filmadega sõbra otsa, „keda oleksin ma enne pidanud mõtlema. See kawal tüdruk kuulutas peu-peast hääd jahisaaki ja mina rõõmustasin juba, et ma wana Rümpelile wähe hamba-walu wõin teha ja tema eest mõne wigase warese maha lasta. Siiski oleks mull rohkem lusti wanakese hädust ja osawust kaalu pääle panna, kui õnn hää oleks. Petseri lindusid pole kellegi sureliku kätti film weel näinud, need hoitakse närtsimata nooruse ilus floostri müüride wahel wan-gis. Päälegi on jee siit pooltõise tunni tee kaugel. — Aga keda ma ütlen sulle, et ma täna õnnelik jahimees olen."

Sutu ajamisega olivad mõlemad juba kaugele metja sisse jõudnud, kus tee-raad käest ära kadusiwad ning suux laan nende edasiminekut takistas. Siin peeti wähe linni, et kuulda saaks, kus pool külles tõi-sed on, ning mindi siis jahisarwe hääle pääle edasi.

Säliste kargasiwad nende eest kolm kitse üles ja paniwad ehmatades põgenema. Üks kautas filmapilk oma elu kätti kuuli all, tõi sed aga päästsiwad endid filmapi-lguks surma suust. Ilma ajawiitmata kihu-tasiwad mõlemad noored mehed neile järele ning kadusiwad peagi üksteise filmist.

Kaua aega oli Antoni nooreea sõber Paul Ilumets, nõnda nimetadi teda, wile-dat metslooma taga kihutanud, mitmest mäest ja orust läbi põõsaste ja puude aja-nud ja kautas siiski ta wiimaks oma fil-mist footumaks ära. Ta laskis nüüd oma hobuse wähe puhata, kes wiledast jooksmi-sest üleni walge wahuga kaetud oli ja

waatas imetelemisega nii rikkalikult tema-
dise iluga ehitatud looduse päale. Tema
oli suur looduse sõber, kes hiljuti alles
oma loodufeteaduse õppimist sõbra adwo-
kaadi Anton Rahega ülikoolis lõpetas ja
nüüd oma isa juurest, kes kindrali herra
Koppelsowi juures ülemmetsawahi ammetit
pidas, jahi päale tuli. Tema meelt lahutas
palju enam looduse ilu kui toores jahimehe
lust; sellepärast ei kahetsenud ta metskitse kadu-
mist sugugi, waid oli üsna rõõmus, et ta
nii kenasse looduse kohta oli juhtunud.
Ühelspool külls seisis kõrge metsaga kaetud
mägestik magusast lõhnamate noore sume
lille ja rohtudega, tõisel pool jälle ära-
rääkimata tena, astmete wiisil alla süga-
wusesse langew orusein, mille põhjas wäike
oja wulisedes nagu kõwer hõbe nõör oma
woogusid alla poole weeritas. Rõrgemad
mägede ladwad ja lähedal seiswad pikemad
puud saatfiwad oma warju oru põhja, mis
ülewelt näha nii meelitawa ehaga waata-

jale wastu koitis. Ilma pikema järel-
mõtlemata wõttis ta oma hobuse käetõrwale
ja hakkas temaga sellwiisil teed oru põhja
otsima. Mitmed kaunis järsud kaljuastmed
raskendasiwad tema ettemõtet wäga, aga
siiski jõudis ta õnnelikult alla. Siin lei-
dis ta tõsist paradiislikku ilu enese
ümber: Tuhattarwalised lillekesed, lopsa-
kalt õitsewad kaldaaswad ja õiepõõ-
sad täitsiwad termet oru õhku magusa
lõhnaga, nagu oleks see koht kewadise looduse
suur ohwri altar, mille pääl loodus ise
oma lehtawat tänu taewakuninga trooni
poole saadab. Rõõmsa südamega hakkas
ta lillesid noppima ja neid pressimiseks
ilusaste oma juhupauna panema.

See töö oli nii ta meelepärast, et ta
ilma tähelepanemata juba kaugele oli edasi
jõudnud. Dru küljed oliwad siin mõlemal
pool järjuts kalju seinadeks muutunud, mis
mõlemalt poolt õige lähedale üksteise wastu
ulatasiwad ja orule toleda furistiku näu

andsiwad. Kõrgeid kaljusid wahtides, mille päält haljendawad wõjad üle kalju ferwa alla waatafiwad, oli ta ühe kitsa koha pääle jõudnud, mis waewalt nii lai oli, et ojake oma woogusid alla saatma mahtus. Siin jootis ta oma hobust ja ajas selle siis weest läbi ümber kalju nurga, kus weete jälle wähe laiemaks läks ja ka natuke haljendawat kallast järele jättis. Siin oliwad kaljuseina pragude wahelt puud ja pööšad wälja ajanud, nii et mõnest kohast paljast kalju sugugi näha ei saanud.

Sõliste ehmatas ta hobune wähe ja jai siis kuulama, mis ka tema peremehe sügawalt mõtetest üles aratas. Ta kuulaski. „Mis see on?“ ümises ta iseeneses, „jaal üleweel peab keegi surmahädas olema, sest see on tõeste meele äratõimise tšha.“ Ta tõepoolest tungis ka südamest labilõitaw ehmatuse ja häda hääll olla orgu. See oli ühe naesterahwa hääll, mis pea wälkis ning wiist koerte haukumist ja weel ühe wihajema

looma puhumist ja ahkimist järele jättis. Tume tümin tuli ligemale ning Paul kuulis selgemalt põgeneja ahastawat ehmatuse hääll, mille sekka aga ka raske jooksmise müdin ja wali metshärja puhumine ning koerte kilkamine kajas. Sõliste pragisfiwad puud üleweel ja enne, kui noormees oma perust läinud hobust jõudis taltjutada, kukkus midagi kõrgelt kaljult raskestes alla. Walus häda kiunumine kuulutas, et keegi hingeline õnnetumalt üle kalju alla langes ning siin oma otša leidis. Sõtiline ehmatus täitis noort looduse sõpra koleda aimamisega. Wärisewate kättega lastis ta hobuse warutitest lahti ning astus seljast maha sinna poole, kust see wingur hääll tuli. Mõne sammuga oli ta kaljuseina ääres, kus noored sirelipööšad paljult üksteise kõrwale kaswasfiwad. Ettewaatlikult lükkas ta pööšad eest kõrwale ja — ta ei jõudnud oma imestamise hüüdmist mitte ära hoida, sest tema jalgade ees maas

wingerdas Antoni isa suur jahikoer Dingo, kes õnnetumalt alla kuristikku oli kukkunud ning siin mõne siplamise järele hinge heitis. Särelmõteldes waatas ta üles poole kalju otša ning mõötis filmaga selle kõrgust, mis mehe üsna imestama pani. Korraga kuulis ta ühe tugewa püüsi paugu ülewel ning tema filmad jäiwad kui kinninaelatud ühe koha pääle seisma. Ta wahtis ifka terawamalt üles ja hakkas kõigest kehast wärisema. Oli see filma wiirastus wõi mõni õhu warjunäitus? Mitme sülla kõrgusel ülewal ühe kaljurahnu seest wälja kaswawa tominga pööša sees liikus midagi, mis nagu inimese kogu näis olewat. Walge allapoole rippum rätik wõi loor tunnistas, et ta naesterahwas oli, kes wist ülewel mõnest metsalifest tagaetud teadmatalt üle kaljuserwa koeraga tükis kuristikku langes, aga õnne kombel weel selle tominga pööša taha peatama jäi. Ta praegune olek oli kõigiti kole ja kardetaw, sest iga

filmapilk wõis ta säält maha langeda ning wasta kaljusid puruks kukkuda, kui tall üleüldse elu weel sees oli, mis alt waa-dates sugugi ütelda ei wõinud.

Lugija wõib juba armata, et see meie õnnetu Klaara oli, kes metshärja eest põgenedes siia hukatuse paika sattus ning siis üle kaljuserwa alla langes. Ta ei kukkunud aga mitte koha alla kuristikku, nagu sellest winguwast häälest armata wõis, mis tema langemise järele koha sügamusest üles kostis. See oli, nagu juba teame, üks neist koertest, kes metshärja taga ajas, ning keda see oma sarwedega alla saat-
tis. Noor kloostri kaswandif meeris õnelikult mööda puuwõsast, mis säält kohast kalju seest õige tihedaste wälja kaswawad, pikkamisi alla poole ning jäi ühe rohkem wälja kaswanud tominga tüwe najale seisma. Siirmuga hakkas ta kõwaste koha käega sellest puust kinni, mis teda esimeseks filmapilguks weel päästis. Kõhe

aga ladus ta arusaamine tangeft hirmumiseft, meeled läkfiwad segaseks ja ta langes minestuse siise. Käte kinnipidamine andis järele, teha waus alla poole ning haud haigutas oma hirmsaid lõugu ohwri poole. Sell filmapilgul nägi teda Paul.

Nagu teema weega üle walatud jäi ta esimesel filmapilgul tangeks. Ta weri ahwardas soontes seisma jääda ja ära tarretada. Siis aga tuli ütlemata julgus selle asemele ja tõisel filmapilgul hakkas ta juba mööda kaljuseina ülesronima. Ahwi osawusega roomas ta ühe kalju nuka päält tõise pääle, ühest põõsast tõise, mis tema teekonna pääl õige kasulised oliwad ning ülesronimist wõimalikuks tegiwad. Sult aega oli ta juba pää higistamisega roninud, aga siiski oli weel tüki maad minna. Ta puhlas pisut, waatas paremat teed ning hakkas siis jälle mööda rahnu serwi ülespoole minema. Wiimaks oli ta juure waewaga onnetigi selle tominga

põõsa ligi jõudnud, mille okste taha õnnetu naesterahwas ripakile jäänud. Tema sinna jõudmine oli ta wiimasel filmapilgul sündinud, sest ta tahtis praegu natuke puhkama hakata, kui tominga oksad lahiseiwad ning eluta fogu allapoole libises. Ta ei olnud weel aega saanud ennast sugugi selle koorma wastuwõtmiseks ettewalmistada, mis nüüd ilma tahtmata tema wäsinud teha pääle waus. Ruttu haaras ta tõige lähemal seiswast puuokstest kinni, et seega ennast oma koorma all toetada, aga see oks andis järele ja ta waus tüki maad madalamale, kus tema jalad kalju rahnu pääle toetama jäiwad. Uue julgusega hakkas ta ühe käega ühest wanast puutükist kõwaste kinni ning sirutas tõise wälja, kullujat wastu wõtma. Läks see nurja, siis oli kõik katse asjata. Sest tõisel kombel ei wõinud ta ennast ega tõist aidata. Õnnetorral oli kulluja kleit okste wahel kinni hakanud, mis läbi ta mitte nii raskest ei langenud, et wastu-

wõtja oma seisukohast oleks kõikumata raputanud ning seega mõlemad purustatud liifmetega oru põhja surma kätte saatnud. Pikkamisi libises teha alla poole. Ükste wahel peatama jäänud kleit taltistas esimesel filmapilgul langemist, siis aga katkes riide sikkus keharaaskuse wõidul ja õnnetu waus õnnelikult nooremehe kae pääle. Wõidu rõõmuga wõttis ta selle wasta, ja toetas ennast kõwemalt kalju najale. Puuoksad oliwad loori ta näu eest kõrwale tõmmatud. Selle rõõmuehmatusel hää tungis nooremehe juust, kui ta siit ühe imekena neiu näu leidis, mis nagu närtsuma hakanud õrn õiele surnukahwatu oli, aga siiski enesest elumärkisi awaldas. Ta ei olnud mitte kahe wahele, et see armas loomake paljalt minesuses oli ja sellest olekust weel wõis toibuda, kui teda aga enne siit kolebalt kohast kindla maa pääle saada. Siin, kus ta ise wäsimusest pool roidund oli, ei tohtinud ta teda oma kardetawa seisukoha tundmisele

ülesäratada. See oleks talle ehk surma wõinud tuua. Seepärast oli hädatuginwalt tarmis kindlat maad jalgade alla saada, mis aga sugugi kerge töö ei olnud. Ülesronimine oli nii palju waewa tarwitanud, siiski oli tagasitulek weel kümme korda raskem. Nüüd pidi iga samm ette ära arwatud ja julgeste astutud saama, sest üksainus wäärduw sammuke wõis kahe inimese elu maksta. Ronimise juures oli tall mõlemaid käsja wõsadeft ja rahnudft kinnihoidmiseks tarwis, seepärast wõttis ta oma willase wöö, sidus selle neiu ümber ning kõitis ta nõndawiisi enese külge, et häda korral oma mõlemaid käsja tarwitada wõiks. Nii hakkas ta natukese puhkamise järele uue julgusega kosutatud lootusel ettemaaltikult alla tulema. Küll oli tall tegemist, waewa ja wäsimust, enne kui ta sinna maale jõudis, kus kaljud enam astmete wiisil maha tuliwad. Siin aga pidas ta tänuliku pilguga kinni, puhkas wähe ja

maatask wärisemiseega üles oma julge, aga hädasohtliku tee pääle, mis iga osawusetastmise ja külgehahtamise läbi tema päästmise tööd kahe inimese puruks pekstud luudega oleks matsnud. Nüüd oli allatulek juba palju kergem, aga siiski weel mitte üsna ilma hädasohtuta. Tihti katšiwad paksud põõsawiišil kaswawad tomingad ja wäänkaswud sügawad kaljupraud rohilise lehestekiga finni, mille warjul surm waritses. Umbes kümne jala kõrgusel maašt oliwad kaljupragude wahel rohilised lehtastmed, mis muidu ka kindlat kaljut mööda oma okši igale poole laiali saatšiwad. Paul Ilumets oli seda ka märganud, aga siiski ei usaldanud ta seda weel täieste; ta astus küll õrnalt kiikurwa koha pääle, aga ommetigi oli ta astumine rassem, kui see petlik puukene wälja kanda jõudis. Rohiline trepp maus tema jala alt, ta tundis seda ja tahtis tagasi karata, aga see oli juba hilja. Ta jalgrauas, sügawamale koha kautas oma kaalus-

seisu ning langes järele. Ehmatades sai ta mõlema käega weel lähemal seiswaist oksadest finni hakata, mis aga kaht inimest oma külles ei suutnud kanda, ja kutsus suure praginaga alla lõhestikku. Esmesl filmapilgul oli ta ehmatusest uimane ja kui ta wiimaks toibus, leidis ta ennast kõige oma kalli warandusega kalju seinas ääres pehme muru pääl maas. Ta oli õnneks ühest firelipuust finni hakanud, mis oma ladwa laia kaljuprau läbi oli üles ajanud, mille läbi noormees puust finni hoides ka pehmeste maha kutsus. Tema esimene töö oli nüüd oma neidu elusse kutsuda, sest ta oli ju oma elu tema elu pärast mängu pääle usaldanud. Nüüd oli ta hädasohtu päästetud ja pidi ka surmasarnasest minestuse unest päästetud saama.

Neljas päätükk.

Estimene armastus.

Ta oli praegu alles järele mõtlemas, kuidas talle abi saata, ning kahetses esimest korda elus, et ta arstirohtudega nii vähe tuttaw oli, kui tasane tuuleõht pehme muru pääle istuma pandub neiuks loori nänu päält poolest saadik kõrwale puhus. Ta ingli-ilus nagu puutus kahwatult nooremehe filma. „Oh kui ütlemata ilus see on!“ hüüdis noormees iseeneses ja lükkas ta loori üsna kõrwale, et nagu täieste näha võiks. Raua waatas Ilumets waimustatud liigutusega selle furnufarmalise näusse ja imestas seda, nagu mõnda Rafaeli pilti ehk maailma kuulsat kujumeistri kiidetud tööd, sest et minestanud neiu nii sama eluta, aga siiski nii nõidlik ilus oli.

Säliste tungis rõõmuhääl nooremehe suust ja ta painutas ennast maasoleja liigemale, et järele waadata, kas ta filmad

ka dieti on näinud. Aga juba tõisel filmapilgul läks ta nagu nukraks, sest neiu filmad oliwad finni nagu ennegi. Oli ta enuast petnud, või oliwad ta filmad tõeste selle ingliselgeid sõstrafilmi lahti näinud? „Ei, see ei võinud pettus olla,“ ümises ta iseeneses, „tema elab alles ja saab omad filmad tõeste warsti jälle lahti tegema, nagu see mines-tanud inimeste juures enamiste iffa-on.“

Ta tõeste, ta ei olnud ennast selle arwamisega mitte petnud. Natukeses aja pärast hakkasidwad neiu rinnad tasakeste tõusma ja wauma. Wiimaks lõi ta ka oma ilusad filmad lahti ning wahtis imestades nooremehe otsa, kes nagu laps õnnelikult tema ees seisis, ilma et midagi oleks mõistnud pääle hakata. Nõidliku imewäega futsus see taewalik pilk kõik ta meeled arusaamata tundmuste õnneriiki. Waikse naeratusena wahtis ta üksifilmi imestaja nonni otsa, kes kõigest sellest loost midagi ei mõistnud.

„Ütelge, mõerasmees, kus ma olen?“ küsis ta nõrgalt pehme häälega.

„Teie olete armulise looduse süles, kulla neiu!“ vastas noormees naeruliselt, kuna ta ise seda ilusat häälekõla oma kuulmises katsus finni pidada.

„Looduse süles?“ imetles neiu, „kus meie siis mitte looduse süles ei ole?“ küsis ta natuke sõbralikult edasi.

„Andke andeks, neiu,“ palus Ilu mets südamlikult. „Mina ei tunne seda kohta ka sugugi, olen kogemata siia sügawaspe orgu juhtunud, mis nagu mõni koe kuristik välja näeb, ja siin leidsin ma Teid säält ülemelt — —“

Ta tegi käega üht ringi ülespoole, nagu tahaks ta seega kardetawat lugu, mis alles mõni filmapiilk wana oli, neiupe paremine ära seletada. Tüdrukü näufarm muutis häliste furnufarwaliseks, filmad läksiwad walgemaks kui loomulikult oli-

wad ning ahastawa ehmatusega hüüdis ta: „Salastaja Jumal!“ Ta meelestus näis jälle tagasi tulewat. Tema põgenemine hirmsa metsähäja eest, tema seltsilane, unenägu, lilleleidmine ja kõik tõised juhtumised tõusiwad aegamööda tema meelte ringis ülesse ja paniwad ta koha wärisema. Ta palged oliwad ikka weel wäga kahwatanud ja nõrga häälega küsis ta: „Kuidas olen ma siia alla saanud? Ma mäletan weel — ah — mull tuleb meelde, ma hoidsin tema eest, olin hirmus wäsinud, langefin maha, maa wauis nagu alt ära ja mina oleksin nagu hälli sees olnud — ja nüüd — nüüd olen ma siin all. Olen ma kukkunud? — ei, see pole võimalik, et ma siis weel oma liikmeid wõiksin ilma waluta liigutada!“ rääkis ta nagu iseeneses oma filmadega kaljude kõrgust mõõtes. Ta ei wõinud küll pakku wõsade läbi hästi näha, aga siiski ehmatas ta ära ja hüüdis waljema häälega: „See on mõimata,

et ma säält langedes mitte puruks ei ole kuf-
funud." —

Noormees, kes mures oli, et ta wäga
ettemaatamata wiisil temale seda saladust
liig wara oli awaldama hakanud ning seega
tema nõtra waimu liig wara tegewusele
sundinud, sai jälle rohkem julgust ning rääkis
neiu jutu wahel: „See on aga fiiski wõima-
lik olnud, kaunis neiu. Seepärast ma ütlesin
ka, et teie armulise looduse süles olete.“

„Seega tahate ütelda, et loodus
minu wastu armuline on olnud,“
rääkis neiu oma korda. „— Wõib olla,
mina arwan aga, et siis üksi Jumal
minu wastu armuline on olnud, kui ma
nagu ära mõistmata ime läbi tigeđa metsa-
lise käest pääsin ja siis wigastamata ja
terwe liikmetega ennast siit armsast orust
leian.“

„Jah,“ kostis Paul järel andes,
„nõnda on muidugi parem!“

„Parem, paljalt parem?“ lordas nonn

küsimalt Jumetsa pääle waadates. „Kes
peaks oma päästja wasta nii tänamata
olema, et ta tema häätegu wõimata wähen-
ditega sõrbleb? Urge tehke seda, wõeras
mees, mull on tõeste püha kohus Jumalat
imeliku päästmise eest tänada, kes nii aru-
saamata imede teedel nõtru kadumise lapsi
armulikult awitab.“

„Teil on õigus, auus neiu,“ kostis
Paul, „ka mina pean Jumalat helde teits-
mise eest tänama, sest ilma tema abita
oleksime wähest küll siinsamas oma elu
wiimse hingetõmbusega wälja saatnud! Lu-
bage, et ma oma tänupalwet teie omaga
ühendan. See saaks wist küll kõige õigem
tānu olema.“

„Siis olete teie ka hädasõhus olnud?“
küsis neiu imestades. „Kas olete ka üle
kalju kufkunud ja wigastamata jäänud?“

Jumets nägi ära, et ta siin sunni-
tud oli tõtt ütleva, mida ta ka mitte
kauem salata ei tahtnud. Ta rääkis selle-

pärast kõik oma loo otsani ära, näitas talle seda kohta, kust ta tema maha toonud ning jutustas talle siis ka neist hädasõnadest, mis neil mõlemil saäl juures karta olnud. „Kas ei ole mull nüüd asju teiega ühes heldet kaitsjat tänada?“

Neiu silmad paistisid koguni isefuguse hiilgusega ja täitsid endid suurte, heledate pisaratega. Ta vaatas liigutatud tänumeelega oma päästja otsa. Ta otsis asjata sõnu oma südamliku tãnu enese elupäästjale avaldada. Noormees oli aga üliõnnelik, sest ta luges juba tema puhta hinge avaldusi neist tãnupisaratest, mis neiu koidulikuist paletest alla weeresivad. Suure waewaga rääkis ta viimaks: „Teile, mu kallis häategija, minu elupäästja, olen ma oma elu eest tãnu võlgu! Tasugu taewas teile seda tuhande võrra, mis teie minu pärast olete julgenud ja kannatanud.“

„Oh, ärge rääkige ühtigi sest wäiksest asjast, milleks igauht juba tema inimese

seisus kohustab. Sga tõine inimene oleks ka sedasama teinud. Teil ei ole minule ühtegi tãnu võlgu. Pealegi weel ei tahtnud teie Jumala kõrwal ühtegi tãnuksaajat teada, mis ka wãga õige on.“

Neiu punastas wãhe. „Kõnda ei mõelnud ma seda mitte teie kohta,“ kogeldas ta segaselt. „Seda armasin ma ainult looduse kohta, mis mitte iseenesest, waid oma Looja läbi „armuline“ wõib olla. Teid üksi pean ma oma elu eest tãnama, kallis wõeras. Ärge põlase siis minu südamliku tãnu,“ ütles ta soojalt edasi ja andis oma õrna pehme kãekese nooremehe peusse, kes seda waimustusega pigistas, „muud ei ole mull teile oma tãnutãheks anda, kui minu igapäewased palwed, et kõige kõrgem wõimus teie saatust õnne teedel edasi talutaks.“

„Oh kui armas see minul kuulda on,“ wastas Paul, „üht niisugust ingelt oma eest palwetades teada. Teie puhas

tänumeel. on liig suur, mis wiimaks orjuseks oma wäikese häätegija vastu wõib minna ja siis kui üsna wasta meelt asi koormawaks saada, milleks teie ennast nüüd wabest nii järelemõtle mata kohustate."

Neiu waatas kerge punastusega Pauli otsa. „Mis teie seega tahate ütelda?" küsis ta.

„Ei muud midagi, kui seda, et teie oma lubamist mitte täita ei jõua, ehk õigem ütelda, wiimaks täita ei taha, ning kui teie seda siiski peaksite pidama, siis oleks see kohus üks tahtmise wastaline orjamine — —"

„Teie tahate siis minust nii palju nõtrust ja wõimatust wälja näha," ütles neiu nukralt, „et ma seepärast oma elu ülesande püha kohust peaksin täitmata jätma. Ma ei mõista sugugi mitte, miks ma omas hommiku palwes enese kõige suurema häätegija pääle peaksin sunnitud orjameelega mõtlema! Olen mina teie filmis siis tõeste nii orjameelne tüdruk, kes ühtegi

ülemat fundi ei tunne oma häätegija vastu tänulik olla?"

„Teete teie mind tõeste nii õnneliseks," rääkis Paul osawõtliku liigutusega ning hakkas sooja õrnusega tema mõlemast käest kinni. Alaara lastis enesega kõik sündida ning ei pannud vastu, kui noormees teda hellalt enese kätte wabale wõttis ja rinnale wautas. Selges, puh-
tas õnuse tundmuses tulsusiwad kahe noore inimese südamed noores lootuse koidus soojalt üksteise vastu ja armastuse Sumal waatas lahkelt oma õnneriigi laste pääle maha ning puistas oma taewalisi roosi esimese armastuse näul kadumise õnnelaste rüppe.

W i e s p ä ä t ü k k.

Kloostri ülewaaataja.

Pühamae kloostrist wälja saadetud otstjad nonnid oliwad igal pool metsas ja

mägestifus kõik kohad läbi otsinud ning nõuutumalt endid jälle uuele nõuupidamisele jausfondade ülemaatajate juurde kogunud. Kõige õnnelikum otsijatest oli uus ülemaataja Julia Gronzon. Tema oli mõra mehe käest, kes Alma koju kandis, kõik järele pärinud ning tahtis nüüd seda kohta üles otsida. Ta mõttis kloostri ülema kaks tugemat koera enesega ligi ning läks siis kahe kõige truuma nonniga seltsis enesele leidja auu ära teenima. Et ennast mitte tõistest ehitada lasta, walis ta enesele tee alla orgu, kust ta ilma nägemata lootis jälle parajal kohal ülesse ronida ning seega ommetegi enne tõisa kohale jõuda. Org läks aga ikka sügavamaks ja mäelülj järsemaks, nii et ta kustilt kohta ei leidnud, kust ülesse oleks wõinud saada. Sell kombel jõudis ta oma kaasalistega sinna kohta, kus meie õnnelikud warjul olivad. Zuba arwas ta, et ta ennast orusse tulemisega petnud oli, sest et kustil ühtegi teerada näha

ei olnud, mida mõdda ta ülesse oleks wõinud saada, kui ta kalju nurga tagast ratsahobuse wälja nägi sammumat. „Mis see siin tähendab?“ pomises ta iseeneses ja rõõmus lootus lehmis naerulikult tema peenikeste huulte ümber. Waewaga pugest ta põdsaste wahelt läbi kitsast oja kallast mõdda tõisele poole kaljumurka ning jõudis mõne filmapilgu pärast sinna kohta, kus Ilumets oma õnnelikult päästetud warandusega wiibis. Ta huuled läksiwad kindlaste kokku, kui ta seda ootamata pilti enese ees nägi. Kuulates jäi ta seisma, kuna ta rind kangelst tõusis ja wau.

„Oh kui kauaks olen ma ära jäänud,“ ütles Klaara tasakeste punastades. „Mis saab minuist, kui tõised ära läksiwad ja mind nüüd kadunud leiawad?“

„Misjuguised tiised?“ küsis noormees imestades.

„Minu seltsilased, Petseri nonnid,“ wastas neiu fergelt.

"Siis olete teie üks Petseri floostri kaswandif," rääkis noormees nähtava imetamisega. "Selle mõtte pääle ei oleks ma ise mitte tulnud. Ma olen tihti kuulnud, et siine floostri walitsus oma kaswandikka väga harwaste enese müüride wahelt wälja lasseb; siis on see kaunis põhjata arwamine olnud."

"Ei mitte nii väga põhjata. Tänane ferd oli ka see ainus selle aasta sees."

Julia Gronzon peitis ennast wiha pärast ära põõsaste wahela, et weel paremine ja julgemalt luurata wõiks.

"Ja siiski pidite teie kohe niisuguse õnnetuse sisse sattuma!" wastas Ilumets wahela. "Aga olge nii hääks ja jutustage mulle ommetegi, kuidas see kõik sündis?"

"Oh Sumal!" hüüdis Alaara ehmatusega, nagu oleks ta õhukene uetuse kate filmade eest katti kärisenud ja teda mõne mööda läinud hirmsa filmapilgu mälestusse tagasi tõuganud. Ja tõe poolest oli

ka asi nii. Esimestel filmapilkudel oli ta meelepidamise wõim nagu magamas, nüüd aga ärkas ta uue jõuuga ülesse, mis tema were kangeste keema ajas. "Kuhu on siis ommetegi Alma jäänud?" rääkis ta õige rahutumaks saades, nii et Paul õigusega uut minestusesse langemist pidi kartma. "On see tige härg ta puruks tallanud, wõi on ta ennast päästa jõudnud?"

Nüüd rääkis ta oma loo nooremehela ära ning palus wiimaks, et ta teda floostri wärawateni saadaks.

Kui väga ka see kutse Ilumetsa rõõmustas, siiski tundis ta ennast nagu õnnetu selle teaduse juures, et ta ilus selfiline floostri kaswandif oli. Sest sell kombel pidi ta enese lootuse maha jätma oma kallist neidu jälle näha saada.

"Palun teid minu hobuse selga istuda," ütles noormees neiu poole pöördes. "Teie olete ju alles väga wäsinud ja tee Petseri floostrini on kaunis pikk."

„Täna teid väga, minu häätegija,” vastas neiu sõbralikult. „Ma mõin ka jala käia,” lisas ta üles tõustes juurde, kuna ta ennaft ommetegi alles väga nõrga tundis olevat. „Toetage mind vähe, mu jalad on natukene nõrgad,” rääkis ta nõdra häälega edasi.

Hellaste võttis noormees teda oma käte vahele, kuhu see ilus kogu ka nagu närtsiw lilleke kofku langes. Ütle mata õnnega waatas ta oma kallil koorma päale ning võttis teda siis kui lapse sülle ja kandis oma hobuse poole. Siin, kus ta teda maha pidi panema, sai ta alles aru, kui mõimatuks see temale oli saanud sellest inglif wahest jäädawalt lah kuda. Ülewel ootasiwad teda kindlad klooftri müürid, mille tagast teda küll ialgi enam ühe sureliku armastaja film jälle ei leia. Mida kauem ta ennaft niisuguste mõtetega waewas, seda selgemaks läks see temale, et ta ilma temata elada ei mõi, et ta teda

enam oma käte wahelt lahti lasta ei tohiks, kui ta temast mitte igaweseks ilma ei taha jääda. Üks imelik mõte lendas ta pääst läbi, mis teda esimesel filmapilgul koidu- lise lootusega waimustas.

„Põgenegem!” hüüdis ta sooja õr- nusega oma kallist warandust kõwemalt enese rinnale wautades, „põgenegem sest paigast! Tee klooftri poole on mulle hirmsam, kui see sügaw kuristik, mis meie ettewõtmist maailma filmade eest saladuse kattega warjab.” —

Konn waatas ehmatusega rääkija otse, nagu tahaks ta teda niisugusest patulikust mõttest tagasi juhtida. Siiski aga peletas nooremehe nii südamlis waade warsti kõik kartuse neiu puhtast südamest kaugele ning igawene truudus paistis tema inglifilmist õitsewas armastuse kosutawas leegis õnneli ku nooremehele wasta. Ta ei pannud ka mitte wasta, kui see teda palawalt suuteles. —

Oma sügawas õnnetundmuses ei aimanud nad luurawat varitsijat, kes praegu ka põõsast välja tahtis ronida. Kui väga kahetses ta, et ta mõlemad järelkäijad koertega maha oliwad jäänud, kes muidu ka tema tunnistust selle Jumala kartmata tüdrukü vastu abtinna ees oleksivad mõinud kinnitada. Kas see ei olnud arvamata jõledus, üks noor naine istub tundmata mehe, ühe kätt kõrval, räägib temaga teutawalt kloostris püha seaduste kohta, palub teda ennast kanda ja — lasteb ennast ühe maailma lapse suuandmisega roojastada — ja nüüd räägitakse „põgenemisest“. —

„Seiske paigal!“ kähistas ta põõsaste tagast välja karates wihasi wälguwate filmadega. „Mina tahan õpetada, kuidas põgenemise plaani tehakse. Karoline ja Maarja, siia! Siin on meie Klaara ühe terna kollanokaga lendamas —“

Nagu heledal päikesepaistisel ilmal

häwitajast walgust hirmutatud, kohmetasivad mõlemad õnnelikud esimesel filmapilgul ära. Kuna Paul aga kohe jälle oma ehmatuse peremeheks sai, langes Klaara enese waenlase kiskumist kuuldes minestusesse. Tuurde-tulija riietest tundis Paul ära, et ta naine oli Petseri kloostrist, ning mõned upsakad sõnad tunnistasivad, et ta neiu otsija oli. Warsti oliwad ka kutsutud tüdrukud nagu hõigad saäl, kes kohe oma poolfurnud kaasõe ülema kätse päale kahe wähele wõtsivad ja edasi hakkasivad minema. Riisugused tuima südamed ajasivad nooremehelimestuse higi otsa ette. Ta pakkus ennast oma hobusega abiks kandma, aga seda lükati jämeda toredusega tagasi. Paul oli palju enam mures selle hoolimata oleku pärast neiu wastu, kui nende kuulmata toore sõnade pärast, mis temale süüandwalt üteldi. Kõige enam walutas tema südames aga see, et ta selle ingli, keda ta nii lühikesel ajaga pea nõdrameeleliselt armastama oli õp-

pinud, sell kombel jäädawalt kautas.

Ta tahtis siiski weel niikaua, kui võimalik, kandjate järele käia, et oma kallist näha võiks, aga seegi lootus sai rifutud. Tema järelkäimist märgates pööris ülewaataja ümber ja kiskendas wihast wärisewa häälega: „Mis õigus on teil meie järele luurata? Kui teie ennemine weel püha kloostri seadusi ei tunnud, siis teadke nüüd, et ühel mehel luba ei ole püha õdedega seltsida. Minge kohe tagasi ehk muidu tarwitan ma abi.“

„Kui üks waene ohwer mõne maailma mehe läbi surma suust wälja kisti,“ wastas Paul Ilumets wagusi, „siis on pühad õed küll walnis teda oma tuima pühadusega halastamatalt surma suhu tagasi saatma.“

„Tentaja!“ kiskendas ülewaataja, nagu oleks ta pisseft pörutada saanud. Suure wihaga mehles ta käte ja jalgadega ning ei pannud sugugi tähele, et üks

kõwer maha wajunud puuoks ennaft tema jalge ette kõwerdas, mille pääle ta üle kaela maha komistas ning üle järsu kalda laenetesse langes. Üks wali kiljatamine ja wee kohisemine lasksiwad noort meest sündinud lugu aimata, ning ruttu jooksis ta sinna kohta, kust see hädahääl tuli. Ülewaataja oli õnnetumalt just sinna kohta langenud, kus wesi kaunis sügaw, aga kitsa kaljuse sängi pärast kitsas ja õige käre jooksmine oli. Ilma peatamata kiskus wali weewoog teda rutuste edasi ning natuke maad all pool ootas teda surm lahtiste kätega, sest weel mõni filmapilt — ja jõuetu keha oleks üle kaljude sügawasse kuristikku hauda maha sadanud ja omad liikmed puruks lõõnud. Natuke aega seisatas Paul ja mõtles, mis ta peaks tegema. Siis largas ta oma hirmsa mõtte üle isegi kohkunud aja wiitmata wette, mis siin õnneks sügaw ei olnud, ning tõmbas waese pool hingetult weest wälja kalda

päale. Suuremat osavõtmist ei aratanud see tige inimene tema sees mitte, et ta tema pärast ennast rohkem oleks waenanud. Ta pööris ennast praegu ümber, et näha saaks, kuhu tema eluga võitlew ingel jäänud, kui forraga tats suurt koera wõsandidust wälja tormasiwad. Wõderast nähes jäiwad nad wähe urisedes seisma, siis aga tõmbas tõine paar korda rahutumalt õhku ja hakkas maa pääl nuuskima. Pea leidis ta oma perenaese üles, nuusutas teda hoolega igalt poolt ja kargas siis täie wihaga wõera mehe kallale, keda ta wist oma perenaese mõrtsukaks pidas. Paul ei olnud niisugust pääletikkumist aimanudki, aga siiski oli ta kui osaw turnija, kohe kahe käega tema kaelast finni saanud, ning tugewaste ta enesest eemale tõuganud. Müüd tahtis ta oma jahipüüsi õlalt wõtta, et seega ennast kaitsteda — aga selle oli ta enne ülesse ronimist maha pannud, ning nüüd seisis ta palja käega wihase waenlase

ees, kellele weel tõine appi tuli. Ilma ühegi sõariistata kaitstes ta ennast paljaste kätega, mis wihaseid loomi aga ainult ärritas. Ikka suurema wihaga tungisiwad murdjad ta kallale, ehk ta küll kõigest wäest neid oma tugewate rusika hoopidega wingudes mitu korda tagasi saatis. Raua ei oleks ta ennast ommetegi kaitsta jõudnud, sest juba oli tõine hammastega ta käest finni tõmmanud ja tahtis meest maha kiskuda, kuna tõine ennast seljatagast päale kargamisele walmis seadis. Walu pärast karjudes tahtis Ilumets oma kätt murdja suust wabastada, aga see oli liig kõwaste tema hammaste wahel, nii et ta ennast pääsemata kadunuks pidas. Walu ja suure hirmu pärast, nii koledal kombel siit elust lahkuda, langes ta peaaegu wõimatult rohu sisse maha. Weel kord kuulis ta hirmust koerte karjumist ja siis arwas ta ennast tõisel filmapilgul lõhki kistawat. Ta mõistus ja arusaamine oli wäga segane ja

imelik. Oli ta surmud, rändas ta waim igawduse riigis? — Tema ise kõige wähe-
malt ei mõinud sellest aru saada.

Korraga tundis ta ennast ülestõste-
tawat ning üks tuttav hää hääbis osa-
wõtlisult: „Paul, on need metsalised sulle
palju wiga teinud?“ ja ilma wastust
ootamata rääkis ta edasi: „Toeta ennast
wähe jalgade pääle, ma tahan sinu käe
haawa kinni siduda, muidu wõib werejooks
kahju teha.“

Paul lõi filmad lahti ja nägi oma
kõige suuremaks imekspanemiseks, et see
rääkija Anton oli. „Kust sina siia said?“
küsis ta imekspanemisega, „oled sina mind
nende äranõetud metsaliste käest päästnud?
— Jah, Anton, sina oled oma osawa
kuuliga selle siia maha firutanud ja seega
minu elu päästnud! Tänu, tuhat tänu
sinule, et sa nii õnnekorral minule abiks
juhtusid. Kui imemõistmata on saatuse
juhataja armastaw käsi!“ ütles ta pühalikult

ning langes liigutatud sõbra truu rinnale.
Sügaw liigutus lastis noori mehi mõne
filmapiigu sõbruse taewalisk röömu tunda,
mille järele iga sureliku maapäälse süda nii
soojalt igatseb.

Mis Paul Ilumets armas, oli õige.
Anton oli ka juhtumise kaupa selle loo
nättemängu platstile tulnud. Ta oli praegu
tahtnud ümberpöörda ja tagasi ratsutada,
kui ta eest poolt oma sõbra hädakarjumist
kuulis, mille pääle ta muidugi tuhatnelja
sinnapoole kihutas, kust hää tuli. Siia
jõudes nägi ta oma sõbra wiimses mõitle-
mises kloostris koerte wastu, mis meie juba
teame. Ilma ajawiitmata sihtis ta seda,
kes hammastega Pauli käest kinni hoidis,
ning lastis ta maha, kuna tõine sellest koh-
kudes ilma pikema järelemõtlemiteta punuma
pani.

Saaw oli kinni seutud ja sõbrad läh-
sivad tänase päewa juhtumistest rõõmsaid
lugusid kõneldes kodu poole. Ka Julia

Gronzon oli ehmatusest toibunud ja hakkas waemaga kloostri poole minema. Ta oli täiesti rifutud tujus, kui ta oma wettefukfumise ja päästmise pääle mõtles. Oli ta oma toore olefuga maailma mehe südant enese päästmiseks liigutanud? —

R u u e s p ä ä t ü f f.

Õõitlus iseenesega.

Kaks nädalat olivad sellest juhtumiseft saadit möõda jõudnud ja kolme inimese haigewoodib jälle wana korrale seatud. Kaks nooremat nonni Alma ja Klaara olivad ehmatuse järele raskete haigeks jäänud, kuna Julia Gronzon niisama ka ehmatuse ja külmetamise pärast woodisfe pidi minema. Nüüd oli tema jälle täieste terve. Klaara käis ka ülewel, aga ta nagu oli furnufarwa kahwatu, kuna tema ainus sõbranna Alma raske palawiku järele fuit hädaliseft maailmaft lahus ning oma

truu Klaara üfki kloostri elusse maha jättis. Ta meel oli otjata kurb, kui kloostri tornifell Alma wiimaseks saatmiseks wiimased kaebawad hääled helistas. Ararääkimata ahastus ja lõpmata südamewalu muutfiwad tema õrnal roosipunal õitfewa näu furnufarwaliseks. Kõik tema olek näis wäga ühe närtfiwa lille farnane olewat, kelle elu jõuud wiimase jõhwi külles rippufiwad. Waemaga ajas ta ennaft rohilise pingi päält üles, kus ta aastafadade wanufe tamme wilus fofutawa õhuga ennaft karastada lootis, ja läks oma tupp, mille õh lahtise akna läbi kaunis puhastatud oli. Kõik tõised olivad Alma matusfele läinud, üfki tema ei tohtinud mitte minna, ehk fee lahkunud truu hing küll tema kõige armsam felfifiline oli.

Tupp jõudes laskis ta ennaft südamewaluga oma puufe iftme pääle ning hakkas fiin walju häälega nutma. Palawad pifarad woolafiwad ojana tema iuufatft filmift.

„Sumal,“ õhtas ta, „oled fina siis ka mind maha jätnud! Miks sa lastsid mind päästa koledest kuristikust ühe mehe läbi, kelle pilti mina enam ei jõua ära unustada. Ehk miks ei lastnud sa mind oma ainsa armsa selt-silasega ühes surra ja minu otsatumaid muresid enesega ühes hauda wiia, kus iga-wene rahu walitseb!“

Matuse rong wenis pikalt tasase leinalauluga matuse paiga poole ning tornikella liigutam hääli saatis seda tõsist tallitust pühalikult tunnustamisega. Kõigi tõiste seas oli ka Julia Gronzon kurwa näuga, wäga tõsine ja maharõhutud, nagu leinaks ta surmud õde südamest taga. „Silmafirja teenistus,“ hüüdis Klaara püha wihaga iseeneses. „See on tõeste Jumala pilkamine jell wiisil ennast wagaks seadida ja leinata ühe inimese järele, keda südamest wihataise. Oh kui hirmsaks läheb mulle siin see silmafirja teenrite elu! Siin, kus ma wanaste õnnis olin, kus kõik minu ümber

nii ilus ja kaunis oli ja mina lapselikult usaldusega ennast kõikide waljuse alla pühas hirmus alandasin, läheb mu silmis palju tõisiks. Kõik wana kaunis lapsemeel, õnnelik aeg on minust kadunud, kadunud kloostrielu tarwis igaweste. Minu wiimane truu hing on külmaks saanud ning seega kõik õnnelikud sündmused, millega ma nii wagaste kloostris püha eluga ühte seutud olin, jäädama külmutusega katki kistud. Minu rahu on otsas, see ilus pühalik, taewane rahu.“

Nii suguste mõtetega täidetud, jäi ta wiimaks waguks istuma. Ta keha näitas eluta kogu sarnane olewat, ainult mõni sügav õhkamine tunnistab temast elumärkide. Ta mõtted rändasid kangel mägistikus oma igatsatud kütli juures. Kui sügawad ja soojad olid tema tundmused oma päästja wasta! Ta kaalus kõik tema sõnad weel iseeneses järele, ning leidis ikka, nagu iga armastaja, tema sõnadest maguswalust balsami oma surmani haigele südamele.

„Mis on mul veel maailmas muud, kui minu päästja,“ rääkis ta iseeneses. „Õitsin ma find üks ainukenegi kord veel näha, tohisin ma üks ainukenegi kord veel sinu armastatud käte wahel taewalift õnne tunda ning sinu ilusate triiu filmadesse waadata, oh kui häämeelega tahaksin ma siis oma wiletsa nonnielu maha jätta!“

Siika elawamaks saimad tema mõtted wõera nooremehe kohta. Misfuguse armastusega ta tema järele igatses, wõib ennegi see aru saada, kes õitsenwas nooruses esimese armastuse ilu täieste tunda saanud; tõiste tele on selle seletus paljalt sõnakõlinaaks. Kawa aega wõitles ta iseeneses ühe nõuu pärast, mis teda esiotfa üsna ära ehmatas. Tema raskest wõitlemisest wõis näha, et tall wäga suure julguse ja jõuu nõudwa mõtetega tegemist oli. Kindla ettewõtmisega lõpetas ta oma nõuuta edasi tagasi käimise wäikeses ruumis ning terawalt kuulates wahitis ta aknast wälja kaugele mägede poole.

Siika oli veel leinalaulu häält hauatabeli poolt kuulda ja ka kellahääl kõlas veel tumedalt tema aknast sisse. Aga nüüd näis hoopis midagi muud tema kuulamise ots- tarbe olemat, kui hale leinalaulu kuulamine. Tükise aja kuulamise järele lehwis lahke naeratus tema kawatunud huulte ümber. Ta pani enesele walge looriga kübara pähä, tõmbas kõige uuemad kindad kätte, wõttis oma wäikesest waranduse karbist midagi, kuulas veel wähe ning läks siis tasakeste uksest wälja. „Sumal olgu ise mulle armuline,“ ütles ta tasa ning kadus kloostri- aias pea kätte jõudwa widewiku hõlma. Üksi tema walge loor lehwis veel wähe aia puude wahelt ning seegi kadus wiimaks ära.

Weerand tunni pärast oli matus täieste toimetatud ning igaüks nonnidest pööris pifa palwetamise järele wagusi kloostri- se tagasi. Pea olivad aga kõik kloostri ruu- mid ja suur aid maja ümber täis elu,

jooksmist ning suurt segadust, mis kõikide hirmunud nägudest välja paistis. Igal pool otsiti hoolega, mis aga midagi ei näinud aitama. Kõik otsimise wili jäi tulemata.

Seitsmes päätükk.

Tormine öö.

Viimased eha hõbedased kiired langewad kahwatanud pilwede pääle, mis pikalt hommiku pool taewa all edasi sõudsiwad. Päha rahu walitses looduses, waike öö lautas omad kaitsewad unetiwad tasaselt üle metsa ja maa. Täis magust rahu hingas niit ja nurm igast päewasest elukärast eestimata. — Kaugelt, kaugelt metsa tagast mägedest tungis tume mürin õrnail ehatiivul süia ehawa lingu pääle. Nutuste liitus üks walge looriga naesterahwa wari sügawamasse metsa poole. Tema õhukesed riided män-

gisiwad tasakese jahedas õhtu õhus, mis kiire astumise läbi wähe suuremaks sai. Ta tõmbes seisma jäädes walge rätiku taskust välja, pühkis seega rutulisest kätkest higiseks läinud otsaesise kuiwaks ja jäi siis kuulama. Endine tume mürin oli jälle kuulda ning maa põrus wähe jalgade all. „See on tema jahisarwe hää, tema on jälle metsa taga,“ ümises ta iseeneses ja tahtis praegu edasi tormata, kui häkiste üks tugew mehe hää tema kõrwa kostis: „Tnimehe wõi wain, hää wõi kurja ingel, kes sa üksi siin ehametsas ümber effid, ütle mulle, kui kaugel on siit Petseri kloooster?“

Neiu liikmed läksiwad lõdwaiks. Ta ilus keha wärises ehmatuse räst, mis tundmata mehe kõne temas üles äratas. Waewalt seisis ta weel jalal, sest see mõte, et see mees ehk wähest üks tema tagaajaja wõiks olla, tegi ta meelest pea-aegu segaseks. Siiski sai ta pea julgust

ning kostis wäiksest, et tema häälest min-
gisugust kahtlust ei wõiks märgata: „Wee-
rand tunni tee,” ja hakkas edasi minema.

„Misjuguine kaunis hää!” hüüdis
wõeras imestusega. „Ma pean veel kord
küsimä, oled sa inimene wõi ingel wõi
mõni mäewaim? Wasta mulle, oled sa
surelikkude seas wõi igawduse kajas?”

„Surelik, waene, õnnetu n— —” was-
tas ta tase ning wiimased sõnad suriwad
juba huulte pääl, mis ehk ettemaatamata
korral tema saladust oleksiwad ilmutanud.

„Miks sa kõnnid effiteed, hella neiu,”
rääkis wõeras osawõtlikult. „Sõ on juba
käs ja aeg kodu minna. Kas sa ei kuule
tormi lähenemist metsadest üles ärgates?
Looduse jahimehe wägi sõuab paksuil pilmil
ligimale. — Mis sa kardad, ilus neiu,
kas sa ei kuule kellaääält kloostri tornist,
kes iga effijat enese ligi kutsub ilmade
Suhatajale meelepärast ohwrit wiima?”

Tüdruk ehmatas jälle ära. Ta tah-

tis siit kohast põgeneda, aga wõera mehe
tõsine kõne oli seda wõimatust teinud.
Ta ei olnud veel oma eluajal walet rää-
kinud, seepärast ei tahtnud ta seda ka
täna mitte teha, ning liigutatud südamega
rääkis ta ustawalt wõerale: „Reisija,
sinu manitseja hää ehmatas mind. Minu
kodu on saäl, kust see kellaäääl alla he-
liseb. Kende püha müüride wahelt olen
ma põgenenud — kuhu? kes warjab mind?”
Wiimaseid sõnu rääkis ta ahastawa häälega
ja nii tase, et wõeras seda ei kuulnud.

„Tüdruk,” rääkis see kohkudes, „lase
ennast noomida; sa ei käi waga teed;
pööra ümber ja kahtse oma tegu!”

„Kandaja, armastuse pühadus saa-
dab mind armuse juurde. Ma olen
kõigist maha jäetud, põlatud ja taga kiu-
satud nunn. Armastus on mind tundma
õpetanud, et woorus mitte kloostri müüride
wahel ei ela, waid ilusas maailmas, kus
õnnetu surelik õigel mõõdul armastuse ilu

ja täiust wõib maitsta, kus tall asja ei ole oma õnsuse sees tõiste õnne üle kade olla. Seepärast olen ma põgenenud, et enesele rahu saada. Sumal antku seda mulle andeks, aga ma ei wõinud tõiseti, muidu lõpetfin ma walu kätte.

Wõeras seisis nagu kiwisammas imes- tades paigal ning ei saanud sõnagi suust wälja ütelda. Lüdruf aga põgenes edasi ja edasi üle mägede ja läbi metsade ja orgude. Ilma asjata kuulas tema sarwe- helinat, mille järele ta oma armastatud nooremehe warju oleks wõinud leida.

Müristamine tuli aega mööda tu- meda koledusega lähemale. Wälku löi ikka tihedamine ja tihedamine ning wal- gustamine läks ikka selgemaks metsas ja mägestikus. Kloostritorni kella kurb kaja kadus kaugemale. Mürin prahsus ja pau- kus, et kaljud katkeda ähwardasiwad ning torm hulus ja mässas puid juurtega maa seest üles tiskudes. Loodus näis täna

iseäranis wihane olemal, nagu inimene, kes meelt ära heites enese juuksed pääst kujuk, lõhkus ta ka iseennast. Wõi oli ta wihane see üle, et üks noor nonn en- nast armastusest eksitada lastnud ning kloostrielu eest ära põgenes?

Pikkamisi tuli hirmsa maru ja mü- ristamise järele wiimaks hommik kätte. Reisiija, kes keegi muu ei olnud, kui Paul Klumetja isa Martin, oli selle loo üle praegugi weel üsna kohkunud. Esimestel filmapilkudel ei jaksanud ta weel mitte uskuda, et see kõik ilmsi oli sündinud. Kuidas wõis üks nonn onnetigi armas- tama õppida, mille pärast ta oma waike elu maha tahtis jätta ning pimedal tor- misel döl ära põgeneda metsa ja mäge- desse, mida ta ei tunnud ja kus niipalju hädasid tema järele waritsefiwad. Wi- maks, kui põgeneja jälle ta filmist kadu- nud oli, sai ta oma mõtete üle õigemal wõitu. Nuttu läks ta metsa järele, et

teda kätte saada ja surma eest hoida, mis talle tundmata mägede lõhestikuis võis juhtuda, aga ta ei leidnud enam midagi. Ta jooksis hirmuga edasi, hüüdis põgenejat, aga ei ühtegi vastust; üksi torm hulus metsa ladwas ja pikne põrutas nii, et maapind jalgade all värises. Ekswast ei olnud jälgegi leida. Raua aega hulkus ta pimedas metsas ümber ning wasta hommitut, kui ilm wähe taltsamaks sai, seisis ta üleni määrg ühe kõrgustiku jalal juure laia männa all ning mõtles süündinud lugu järele. Ümber waadates leidis ta pea, et ta maanteeft mitte kauge ei ole, mis Kopelsowi mõisa wiis, sest see mets oli tall ju igast küljest otsani tuttav.

Koju jõudes leidis ta Pauli ratsahobuse seljast, kes praegu tahtis wälja sõita.

„Ruhu sa lähed, poeg?“ küsis wana Ilumets pojalt.

Noormees kohmetas wähe ära ning wastas kogeldes: „Tahi pääle, armas ija! Täna on nii ilus hommit — aga — mis finul siis on, kus sa öösel olid?“

„Metsas, ja öösel sadas mehe moodi wihma,“ oli isa lühifene wastus.

„Aga miks siis metsas, armas isa?“ küsis poeg imeks pannes.

„Seda pead sa ka teada saama,“ wastas wanake. „Ma pean esite sooja tuppä saama ning oma teha wähe sojendama, siis woin ma kõik kõneleda.“

„See on õige,“ ütles poeg, „seniiks tahan ma metsas ära käia; ma arwan, sull saab ka puhkamist tarwis minema.“

„Ei, esiteks pead sa kuulda saama, mis asi mind metsa sundis jääma, siis wõid minu pärast minna ja ka halastaja Samaria mehe tööd teha. — Aga mis, sina tahad ilma püssita jahile

minna? ohoh!" naeris ta walju aga fiiski lahke häälega. „Tule aga tupp!"

Paul ehmatas isegi oma wäetima wabanduse üle ära ning astus hobuse seljast maha ja läks wastu tahtmist isa järele tupp.

Martin oli enesele kuivad riided selga pannud ja tuli nüüd Pauli juurde tagasi ning küsis temalt:

„Kas Bruno on kodus?"

„Jah," oli wastus. „Aga mis sa tema järele siis küsid?"

„Waat, tema pead sa ligi wõtma, sest paremat jälgede nuuskijat ka maa pääl tõist enam ei ole; tema wõib üksi weel sind jälgile aidata."

„Aga millest sa räägid siis, isa?" küsis Paul imekspanemisega. „Mis jahi plaan sull siis õige on?"

Nüüd seletas isa pojale kõik nähtud ja kuulnud loo otsani ära, mida Paul hinge finni pidades päält kuulas. Tema

näufarw muutis ennast mitukorda ning üks küsimine pakitas ta keele pääl: „Kes see siis peaks olema?" Siiski oli tall nüüd paras aeg metsa hulkuma minna, sest selle mõttega oli ta enesele hobuse walmis lastnud rakendada.

Kahetsas päätükk.

Kodust lahkumine.

Siimsest jahipäewast saadik oli ta tihti metsas käinud ja ialgi mitte seda kohta waatamata jätnud, kus tema nii õnneliku leidusega koku juhtus, ja mis temale sest ajast ärarääkimata armsaks ja pühaks oli saanud. Lõpmata igatsusega waatis ta tihti tüfid ajad üffisilmi floostri tornide poole, kus tema ingel õela tallitajate keskel kannatas ehk wähest koguni ära juri. Tasasel helinal kandis puhas mägede õhk tornikella hääle alla orgu, mille tasajest wärinast liigutatatud kuulajale nagu

tema Klaara õrnad õnnesoovid magusalt kõrwa kõlasiwad. Lündide kaupa istus ta tihti oma armsa paiga pääl ja rääkis isene-
 nefega. Ta mõtted oliwad selle õnne aja juures töö-
 l, kus tall päästetud neiu esimest kord omad filmad lahti lõi ja teda filma-
 pisaratega tänas. Siin elas ta tõeste seda õn-
 nust uueste. Ta oli üks õnnelaps, kellele Ilmarine oma kuldse filmamarju laenas, mille abil tall võimalik oli kõik äraelatud päi-
 wi puhtas õnnetundmises uueste oma filmade ette kutsuda. Siiski ei olnud ta
 üksi õnnelik, waid ka koletu õnnetuse pilt paistis talle täies hirmutuses wastu. Kui
 väga murdsiwad need mõtted tema elu-
 jõudu, kui ta edespidi elu pääle mõtles. Oma jumalikult armastatud neidu ei ol-
 nud tall lootust ialgi enam näha saada, ja see mõte oli nii walus, et ta seda
 sugugi ei suutnud ära fanda. Ta terve röömus meel oli sootumaks kadunud, ta
 oli nii magusaks, kõigest tagasi hoid-

likuks ja iseeneses ümisejaks meheks saa-
 uud, ehk ta küll tõiste nähes ennast kõigest wäest püüdis rõõmsa tuju sees
 olla. Mis pidi ta pääle hakkama? Ta wõis
 nõdrameeleliseks minna, kui ta enese hinge-
 le kuskilt kosutust ei oleks leidnud. Ja see
 oli ainus abinõuu oma armsas pühas
 paigas käia, kus tema kõik mööda läinud
 õnnepäewad enese filmade eest läbi käia
 lastis, mis teda õnneliste tundmus-
 tega elustas.

Ka täna oli tall see eesmärk, kui isa
 ta tuppa tagasi kutsus. Isa jutustamine
 oli väga teda imestama pannud. Ta
 tahtis praegu toast wälja minna isa kasku
 täitma, kui üks suure rutuga lahti tehti,
 sõnumikandja ehmatanud näuga fisse astus
 ning kaunis laialt koku pandud paberi
 põuest wälja tõmbas, lahti lõi ja walju
 häälega lugema hakkas.

„Eile õhtu umbes kella 9 ajal on üks
 noor nonn Klaara K . . . arusaamata wi-

fil kloostrist ära kadunud ja keegi ei tea, kuhu ta jäänud. Ülewaataja J. G. tõendab teda kahe nädala aja eest ühe noore kiti seltsis näinud olevat, millest arvata võib, et see põgenemine ette võetud nõuga oli sündinud. Seega saavad siis kõik ümberkaudsed inimesed teda otsima kutsutud ja ühtlasi ka teatatud, et keegi ligidal ega kaugel teda enese juures varjul ei tohi pidada, vaid viibimata kloostrisse tagasi saatma, mille eest Sumal teda õnnistagu, kuna selle teatuse vastu ehsijatel wali Sumala nuhtlus ja kange kohtulik karistus kannul käib. Ka ehsitaja langeb kohtu kätte.

Kloostri walitsus."

Pauli nagu muutis furnukarwaliseks. Ta ei mõistnud midagi enam mõelda, nii oli ta selle häkilise teatuse üle ehmatanud. Siis oli see põgeneja ikka tema armuke olnud, kes teda leida lootis, aga ei tea, kuhu nüüd sattus, kui kõik inimesed ümberkaudu otsima saadeti, kes tema hirmuga enesest tagasi tõukatsiwad,

sest kirjas seisib ju, et Sumala nuhtlus niisugust ootab. Sest sell ajal oli rumalama rahwa juures kloostri käst Sumala omaga pea ühe auu sees. — Ja kui ta nüüd tagasi saadetakse, siis on ta õnnetu kadunud — ja mis saab siis Paulist? — Kuna Paul oma pääd tuhandet moodi mõtetega piinas, naeris ta isa Martin laia suuga kloostri walitsuse üle, kes ennast nii kõrgeks seadis, nagu seisaks maailm kõige täiega ühe Petseri kloostri käpa all. „Kui mõni tõine klooster ka natuke võimust enese kätte imustaks, kust saaks ta seda veel? Wägi ja võim on ju Petseris! Meid ja noored mehed on sinu tahtmise orjad, ümberkaudsed inimesed ligidalt ja kaugelt sinu ära põgenenud kaswandiku üles otsijad ja wälja andjad ja Sumal isegi ei saa rahu, vaid peab kloostri walitsuse käsu pääle seda meest nuhtlema minema, kes ehk waele külmetanud tüdrukut halastaja Samaria mehe kombel

enese hulu alla võtab ning temale vähe toitu annab!" —

Räskjalg läks Martini jutu üle koguni ehmatanud ja täis püha viha minema. Tema oli ju ise ka üks neist, kes kloostrit taemariigiks pidas.

Ka Paul oli juba wälja läinud ning enne kui isa teda sai tagasi hülida, lihtas ta juba tuhatnelja metsa poole. Pea oli ta tee päält metsa pöörnud ning otfis kõige õigemad teed Petseri poole.

Mega mõõda forjas suure salga kaupainimesi metsa ja mägedesse. Kõiki ajas püha fund, aga igal üht ommeti palju tõistwiisi kui Pauli, kes meele ärasheitmisega kõik tundud ja tundmata kohad, mäed ja orud, kaljud ja kuristikud läbi luusis, aga kuskilt kõige vähemat kõppu ega kõbinat ei kuulnud. Ohtul tuli Paul hilja päale kodu ja oli väga mures selle üle, et tema armastatud neiu kadunuks jäi. Ta oli kõigi otsijate käest järele kü-

sinud, aga keegi pole teda näinud. Wist oli ta pimedal ööl ülewalt mägede otsast maha kukkunud ning mõne sügawa kalju lõhestiku sees otsa leidnud, kus üksi kottad ja wäitsed rõõwikud walitsewad.

Mitu päewa oliwad sest saadik möödas, kui Klaarat otsima hakati, aga ikka ei teadnud keegi noorest ära kadunud nonnisti sõnakestki kõneleda. Kõik otsijad olid oma tegemust ammugi lõpetanud, ainult Paul käis igapäew hommikust õhtuni metsas ja kurtis kadunud armukesel järele. Isa oli tema olekut mürgeanud ning küsis selle põhjuse järele. Paul jutustas temale kõik enese südameloo otsani ära ja kõneles ka, et ta terwis väga karbetawas korras olla. Martin kahetses väga, et lugu nii waene on, aga ei laitnud ühegi sõnaga poja walimist. Muudu oleks kõik häa olnud, kui see neiu mitte ära poleks kadunud. Ta oleks häa meelega näha tahtnud, misuguse näu kloostri walitsus

oleks teinud, kui ta nendest tagaotsitava oma majasse warju alla oleks wõtnud.

Pauli terwis jäi päew päewalt wae-
semaks, mis tema hää isa murega täitis. Tõhtri rohtude pruukimine oli asjata. Ta meelewalu mõjus nähtawa wõimuga terwi-
sesse. Tema näuwärw oli kahwatu, kuna enne neis auku waunud filmades ja kuime-
tanud põsketel ilus nooruse elu ja ilu wa-
litjes. Tõhtrid oliwad tema terwise pä-
rast mures ja andsiwad isale nõuu poega
terwise wett pruukima saata, sest muidu
wõiks see närim meelehaigus tema keha
terwise täieste ära rikkuda ning hauda
saata.

Paul ise ei hoolinud sellest sugugi. Ta meel oli armukese kadumise pärast üli-
kurb, sest mis maksis tema elu ilma selle
inglita? Endisest rõõmsast üliõppijast ei
wõinud keegi enam Pauli ära tunda, nii
wäga oli ta ennast ihu ja waimu poolest
muutnud. Ta ei rääkinud palju ialgi

teenritega, ei naernud sugugi ja ei ta ar-
mastanud ka kellegiga seltsis olla kui ai-
nult oma isaga. Üksi ta rändas alati
metfas, tihti hommikust õhtuni ilma söö-
mata ja joomata nälja ja janu kannata-
des, mis teda ruttu wiletsamaks tegi. Ta awaldas enesest nõdrameele märtsid :
Isa nõuannet terwise weele minna, ei
wõtnud ta kuulda. Isa ei annud talle
reisi nõuu mitte ilma mureta, sest kes wõis
ette teada, kuidas haigus seisab, aga et
arstid kangeste pääle käsiwad, et Paul
peab siit lohast, sest kurwast üksindusest
kaugemale, lahkema ja rõõmsama elu jekka
saama, kui ta weel elama tahab jääda.
Et poeg terwisewee hallikatest midagi teada
ei tahtnud, siis ei jäänud wanakesel ka
enam muud nõuu üle, kui pidi arstide hääks-
kiitmise järele tegema ja ta Antoniga, kes
asja pärast Itaaliasse läks, minna lastma.

Ka selle ettepaneku kohta ei näinud
pojal esitets sugugi tahtmist olemat. Weel

mõned päewad läksiwad wanawiisi mööda, siis aga hakkas ta häkiste tõsiti mõtlema: Ta lastis suure kiirega omad asjad kofku pakkida, reisiuuna walmis panna ning tahtis siis tõisel päewal wara hommiku kodusst ära minna.

Kõik läks tema tahtmist mööda. Raua aega ootas hobune uuse taga oma kahwatanud peremeest, sest niisugusel filmapiigul oli isal pojale mõndagi tõsist sõna ja isaliku õpetust ütelda. Wiimaks wuras wanter tolmust maanteed mööda Riia linna poole, kust laew teda ja Antoni lagedal weewäljal edasi Inglismaale kannaks. Ilma sõnalausumata istus Paul wantri pääl päält näha sügawas mõttes. Wiibisiwad ta mõtted oma armukesse juures, nuttis ta süda tema kahetsemisewäärt otsta wõi walutas isamaalt lahkumine tema südames ehk ei uskunud ta neid wahutawaid laeneid, et need teda ehk ialgi enam koju ei kannu, wõi mis pani teda nii tummalt

seisma? — Ei, täna ei olnud ükski neist süüblane, täna tall ei olnud sugugi mõtteid. Ilma mõtteta, nagu oleks ta waimutegevus täieste lõpnud, läks tema oma saatuse wasta wälja. Kõik oli talle nüüd üks kõik.

Riiga jõudes ei olnud Antoni kuskilt leida. Pauli truu teener päris kõik hoolega järele ning sai pea kiulda, et Anton eile juba sadamas olnud ning laewa „Kindrali“ pääl Londoni sõitnud. Täna pärast lõunat sõitwat „Elišabet“ sadamast wälja, peatawat Kopenhaagenis ning jõudwat siis mõni päew pärast „Kindralli“ ka Londonisse. Muud laewa ei olnud sell nädalal Londoni minemas. Ei olnud ka siis muud nõuu, kui et Paul sõitis „Elišabetiga.“

Pisarfilmil jättis wana truu Jaanu oma noore herra Sumalaga ning waltis nii kaua kalbal, kunni laew aegamööda

Iaia jõe kallaste taha tema filmist ära kadus. Zemal oli, nagu kauks midagi suuremat ka veel sellega ühes ajamerde.

Ü h e k s a s p ä ä t ü k k.

Õnnetuse lõun.

Nädalad olivad sest ajast kadumuse rüppe peitu põgenenud. Wana Martin Ilumets kõndis suurte sammudega mööda tuba edasi tagasi ja wahtis wahete wahel natuke kannatamata näuga aknast õuue.

Täna oli postipäew ja Martin ootas postimeest, „sest selle aja sees peaks ta ommetegi kirjutanud olema,“ pomises ta iseeneses.

Säliste läks toauks lahti ning posti-meest astus teretades tuppa. „Siin on Zeie ajalehed, herra metsaülem,“ ütles ta ja tegi minekut.

„Kas kirja ühtegi?“ küsis Martin kõrhitult.

„Ei, Zeile täna mitte ühtegi,“ vastas ta ning läks oma teed.

„Hirmus lugu! Mis peaks see wiitamine siis tähendama, kuidas tema termisega lugu on? Antoniga on ta ommetegi ühte saanud! Rumal lugu, tema Pauli järele ei teadnud oodata, sest tall ei olnud esmalt sugugi lusti ühes minna.“

Laua äärde istudes hakkas ta lehti lugema. Aga kuidas kahwatas ta korraga näust ära, kui ta filmad ühe koha päale nagu finni naelutud seisima jäiwad. Siin oli lugeda: „Üleile ajas hirmus torm laewa „Organe“, kes asjataallituste pärast reisijatega Staaliasse tahtis sõita, Gibraltari merekitsusest kaugele õhtu poole Aafrika randa liiwa fisse finni. Ühtlasi oli ta ka finnijäädes nii palju wiga saanud, et mõne tunni järele põhja waus. Kõigist reisijatest on faks noort üliõpilast, kes esimest korda Staaliasse tahtsiwad reisisida, üks oma omu soowi päale lõuna

maid vaatama, tõine wist, nagu näitas, oma terwist parandama, ära kadunud. Kõige õnnetuse aja aitaswad nad tõsi suure hoolega paatidesse ja jäiwad seega ise kõige wiimaseks. Aga enne kui üks paat tagasi jõudis, waus laew ühes nende auuwäärt meestega põhja. Päästetud olid Kanari saarestiku lähedal ühe tühja kaljusaarele jõudnud, kus esiteks paremat ilma ja õnnekaupa mööda minewat laewa ära pidi oodatama. Õnnetuse paik on Afriika rannast umbes penikoorm ja nimestatud saarekeseft pool nii kaugel."

Kes pidi siin juures kahtlema, et need mõlemad noored mehed mitte Paul ja Anton ei olnud. Wana Martin oli kui meelest ära, sest et see teadus liig häliste ja ilma ootamata tuli. Mõtelgu igauks ise, kui tall oma kõige armsamast rõõmutawaid sõnumid oodata on, siis aga selle asemel häliste ammetlikult ajalehes teatatakse, et ta kaugel mõeras meres ilma

fellegi nägemata hukka läinud. — Mis maksis tema elu nüüd weel! Surm oli tema armsa Liisakese temalt tütre surma järele ära riisunud ning kolme enne ära surnud lapse juurde wiinud. Õnnelikul korral oleks tema perekond 7 hinge suur olnud. Nüüd oli ta aga Pauliga üksi üle jäänud; tõiste olemist mälestaswad weel ainult wiis ilustaste üles ehitatud hauaküngast waikses matuseaias. Tänaise sõnume järele aga oli ta ainu üksi weel elawate seas, ehk ta nüüd ka omaste järele halja muru alla igatses, kus igawene rahu kõigil wiltsuse pizarad jäädama unetusega filmist ära pühib.

Mitmel tutawal tuliwad pühapäewal tirkus filmad wett täis, kui õpetaja Paul Ilumetsa eest liigutawa sõnadega surutanu tegi. „Wilud merelaened on ta palawat igatsust jäänawalt selle waewalise ilma elu tarwis jahutanud," ütles õpetaja ja pidas sellest auuwäärt noorest mehest sü-

damliku ja liigutama kõne. Wana Martin ise ei olnud kirikus. Ehk küll see lugu igale mehele südamesse läks ja paljugi liigutuse pisaraid nutiswad, siiski tundis üks süda weel palju suuremat valu, aga ta ei nutnud mitte. Keegi ei pannud seda naesterahwast talutüdrukü riides; nagu sügawaste rätiku sisse mähitud, tähele, kes ära nõrkedes oma istmele tagasi waus, kust ta praegu üles oli tõusnud, kui õpetaja surma sõnumeid hakkas kuulutama. Keegi ei wõinud ta surmufarwalist nagu näha, mis ta rätiku sisse pea üleni ära peitis. Alma tähele panemata tuius ta nagu närtsiw diele kirikuliste wahelt läbi, kus keegi teda sinni ei pidanud, ifka üht kõrwalist metsateed mööda edasi sügawama metsa poole. Tema ainus seltsimees ja saatja oli sõbralik päike selges taewas ja rõõmus lindude laul haljendawas metsas. Sügawa õhkamisega kadus ta mägede taha ühte wäiksesse saunahüütsikusse.

Kes oli see talutüdruk? —
Saame näha, kas ta edespidi weel meie jutusse puutub.

R ü m n e s p ä ä t ü f f.

Alaara päewaraamat.

Kaks aastat olivad sellest juhtumisest saadik wagusi mööda jõudnud, ja wana Martin tuius weel nagu surmawari elawate keskelt. Ta oli Pauli mälestusjeks surnuaida oma naese ja laste kõrwa kenna hauatunka suure raudristiga lastnud ehitada, mida ta iga päew waatamas läis. Siin oli tema armsam rahupait, siin wiibiswad tema nõrga keha wäsinud mõtted oma kallimatega õnneriigis, siin olles tundis ta ennaft oma armsamatega igaweses ühenduses. See oli tema püha rändamise pait, kuhu ta hing igatses ja kus ta ainult oma wiletsa elu magust rahu lootis leida. Nõnda seda kallist kohta waatamas

käies pani ta tähele, et Pauli kalmu pääl iga päew wärsked lillewanikud ja mitmekarwalised imekenad õied, mida tema ainult ülewel mägedel oli tundma õppinud, leida oliwad. „Kust on need siia saanud?“ küsis ta iseenehes. „Riputab waimude käsi neid roosid sùrelikkude põrmule, wõi harib mõni armastaw hing waimu näul minu poja hauda?“

Nõnda leidis ta pea iga päew uusi lillesid hauarünkalt, mis teda wäga imestama pani. Ta wõttis nõuuks walwama jääda, et sell kombel kätte saada, kes see tundmata rooside külwaja ja kalmuehitaja on. Ta seadis ennast õhtu hilja patšu pöösaste wahel, kust hana koht õige hästi filma paistis, mida täna õõse ta kuu walgustas. Suba oli ehawalgus kuupais-
tel üsna ära kahwatanud, kui üks naesterahwa fogu taja ja etkewaatlisult kalmukünka poole lähenes. Risti juurde jõudes lüftas ta juuksed ja rätiku filmade eest

kõrwale ning laskis Pauli risti kõrwal pehme ehitatud kalmukünka juurde põlwili maha. Selge kuupaisetus langes tema peenikese kahwatanud näu pääle, mis juure ilu juures rääkimata südamewalu tunnistas. Wana Martin isegi sai liigutatud niisuguse taewaliku pildi juures, mis nii ilmsüütaft ja puhtaft armastuseft aetud enese elugi ühe nooremehe mälestuse eest oleks ohwerdanud. Tema ainufene seltsimees oli üks wäike kirju koer, kes aga warsti rahutult muutsuma ja urisema hakkas.

Praegu tahtis tüdruk oma parga hauale maha panna, kui pöösad kahisefiwad ja wana Martin wälja astus. Koer hakkas heledaste haukuma, lilletooja ehmatas ära, laskis lilled maha pudeneda ning kadus nagu ehmatatud ööpik metsa sisse. Martin hüüdis teda, et ta paigale jääks, aga ei wastust ega inimest ise ei ilmunud kuskilt poolt.

Wanake oli weel kahewahel, kas see

fena nähtamus tõeste ilmsi oli, kui ta filmad haudade wahela jõudes häliste ühe hiilgawa asja päale seisma jäiwad, mida ta rutuga üles wõttis ja kuwalgel hoolega ümberringi filmitse. Suure imekspanemisega leidis ta, et see üks kullaga poogitud taskuraamat oli, mis wist neiuksel kogemata käest maha libises, kuna ta ise ehmatades ära põgenes.

Kõige tee koju poole minnes armas ta iseeneses, kes see imeline õowaim küll peaks olema, aga ikka ei leidnud ta enesele õiget wastust. Kodus oli aga tema esimene asi raamatut paremine järele uurida, kust seest ta ka tõeste tähtsaid uudisi leidis. Siin oliwad tähtsamad päewajuhtumised kõik hooliga ilusas kirjas üles märgitud. Ta luges jäält:

„Tormine hirmus õõ on mööbas. Oh, kui rängaste olen ma ennast petnud! Ras peaks Jumal kõiki elijaid küll nii raskesti nuhtlema, nagu ta mind on nuhtelnud! Õõ

otsa olen ma tormi ja wihma käes ümber hulkunud, ma lootsin oma armastatud kätti leida, aga müristamise tume hääl on mind petnud! Oleks ma selle hää reisirja manitsust kuulda wõtnud ja oma waiksesse kloostrisse tagasi pöörnud, siis oleks mull ommetegi mu rahuline südametunnistus alles. Hirmus surma külm paneb mu liikmed lõdisebma, mu elu ripub lõnga külles, wärisewa käega kirjutan weel need sõnad oma taskuraamatusse, mis ehk ka minu wiimsed wõiwad olla. Armastus on mind siia saatnud. Siin lootsin ma teid leida, keda mu süda igatses, aga kõik on mind maha jättnud. Ma kuulen hüüdmist ja keldaid inimeste häält, kes wist mind kloostrisse tagasi wiima tulewad. Surm, tule ja liitsu mu filmad igawese unega kinni, et ma neid hirmutawaid nägusid enese ümber enam ei näeks!”

9. Juuni.

„Kõik päewa elan ma juba selle wäse naese wiltsas onnis, kes oma wiimase leiwasuutäie minuga jagab ning mind maailma

ja minu tagaajajate eest varjul hoiab, kes mind floostri kätu pääle igal pool taga otsivad. Oh seda püha fundi rahwa seas! Wõi nii jänus on inimesed floostri õnnistuse järele, et nad ka iga õnnetuma inimese lapse selle eest ära ohwerdaks. Oh seda püha nõtrust! — Sälle pean ma ära nägema, et saatus minuga väga isalikult ümber käib; sest kes saatis selle hää emakele minu juurde, kes mind enese wiletsasse kotta kandis, mind arstis ja kõige hoolega minu poolkülmetanud liiskmete sisse wana elu tagasi kutsus? Ma armastan teda kui oma ema — kui „oma ema“, räägin ma, ja enesel mull ema ei ole, ei ole ialgi olnud! Watt, põksun südamele, ära pekka nii walusaste mu rinnas! Õnnetuste laps ei wõi ju nõuda, et ta käsi nii käiks, kui neil, kellele saatus isalik käsi karmaluga õnne kätte külbab. Kes on see kätt, see tawalik noormees, kelle armastus mind niisugusele hirmsale ettemõttele, põgenemisele, on sundinud? Weel ei tea ma ta nimegi.

30. Juuni 18..

Paul, — Paul Slumets on tema nimi! Taewalit muusika kõlab ses nimes. Paul Slumets, metsaülema ainus poeg ja looduseuurija! Oh kui ülikauniste ja kõrgelt kõlab see kõik nagu kõige kenam mängutükk osawamateist kunstnikkudest ette kantud! Mu waene süda hakkab jälle rõõmsamalt lootma, et õnnelik tund mulle teda näha toob. Wäga õige, et minu kaitsja mulle talutüdrukü riided on muretsenud; nendega wõin ma oma Pauli ilma kartmata otsimas käia.

4. Juulil.

Ikka weel Paulist ühtegi jälge, ehk küll minu hää kaitsja ka igal pool tema järel uurib ja mulle tänuwäärt kombel hääd teeb. Tihti jätab ta oma wäikese majatallituse minu pärast tege-mata, käib päewad otja all, kus ta inimestega kokku puutub, aga keegi ei teadwat Paulist midagi kõnelda. — Rahkesei istune siis wäik-selt poolpimedas toas, silmad küsiwalt särawa tähte poole pöörnud, kui need tumeda afna

Klaaside läbi meie pääle alla vaatavad ja inemägewalt meie mõtted põrmust eneste poole otsata ilmaruumi ära mõõtmata kõrgusesse, ülesse nende ilmade poole tõmbawad, mis meist nii kaugele ja siiski nii külgetõmblikud, nii igatsustäratawad on.

6. Juulil.

Tema on ära reisinud, juba täna kahe nädala eest! Oh mina õnnetuse laps. Selle teadusega langewad kõik minu kulbsed lootused ehades häwitawa aja kätte. Mu jüda on otsata raske; ka mina tahan reisima minna, aga oma labuma teha siia armsasse paika maha jätta. Kui suurt nõtrust tuletab inimesele seegi meelde, et tema suremata hing nii imelise südamega labuma teha külge on kinni seutud. Oletsid mull koidutiinwad, et sind mõiksin ilma otsani saata ja elades ning surres sinuga ühendatud olla!

Pühapäewa hommikul.

Wäiksest, ustawalt kõlab kiriku kella hää! täna mägedesse, mis minu südames kartlikku

igatsust äratav. Mis see tähendab, et tänases kellahelinas midagi nii raske meelisk, nii tülilamata kurba ja kaebawat kõlab, et ma mitte kodu ei wõi jääda. Tema hää! manitseb mind wägewaste palwele, et ma nii kaua oma püha kohusid ära olen unustanud. Maailm ei kuule pühas kellahelinas ialgi muul ajal tema liigutawat kõnet, kui siis, kui häda suur on. Oh kui magus trööstija on siis tornikella kõne!

Sõn l.

Mu südame tufsumine jääb suure wõitlemise ja karme werejooksmise järele rahulisemaks, tase semaks kui enamiste. Ma looban, et mu ahastuses lõpnud waim pea oma mullasest hoonest lahkeb ja rahu hoonetesse tõttab. — Kuule, kuidas torm hulub ja maru müriseb, nii et kõrged puude ladwad oma elatanud päid pea maani painutawad! Seina palgid prahisuwad, maha wäriseb, müristamine weereb raskest häwitawa wälgu jälgil, mis hooned ja ehitused suitsuwaks tuhaks teeb, kui tema

süttitam leet sisse pääseb — ja õd on pime kui haud. — Rii mäsfas ka hiljuti minu sees: Mu meel müllas kui praegu torm väljas, minu liifmed wärisefiwad niisama nagu maja praegu, mu armastus loitis lord nagu nüüd wälk, mis ööfoledust walgustab, ja mu rind on pime nagu hauapõhi. — Wältagu kaua weel, mühisew maru, sinu wihane, metslik müürgamine, lõhkugu ja majad maha, murdgu ka kaljud puruks ja näitku sinu wägew käsi ka tähtedele uued teed: Minust on su hirmutaw wõimus möödas; minu hing igatseb rahu, minu südames elab rahu. Oma peigmeesi ootab armastaja pruut, kelle waim igawese armastuse kiusawas tules puhtaks on tehtud ja oma furnud armufesele tihlatud. Igatsewail filmil ootan ma oma Päästjat. Tule, taewane peigmees, ja päästa mu hing maapäälsest wiletuse wangist. Kuula, magusalt kõlab laugelt tornikella waigistaw kaja, mis mind wägewalt igaweste kõrgustes meelitab, kus minu Paul õnnega mulle wasta tõttab. Lenda

siis, mu ihaldaw hingeke pehmeil igatsuse tiiswul sinna, kus igawene rahu sinu ahastusrifast elu taewalise tundega igaweste tasub! "

Suure täheapanemisega oli ta need tüfid raamatufesest läbi lugenud, mis ta wäga imeks pani. Raamatust leidis ta ka nime „Klaara“, mis kõik tõelikud tundesmärgid oliwad, et seesama see furnuks peetud nonn oligi, kelle kadumise pärast tema ka oma poja pidi kautama. Oles nüüd ta poeg weel elus, siis wõiks see rõõm, oma furnuks peetud armufest jälle näha saada, ta warsti terweks teha. Aga nüüd polnud see enam wõimalik! Pojast oli ta igaweseks ilma, ehk ta küll mõni lord kahtlaste mõtete pääle tuli, aga et neist keegi sõnakestki ei teadnud kõneleda, jäi ta ka seda uskuma.

Aga kus elas siis Klaara nüüd? Kus oli see naese hurtsif, milles ta oma peigmehe järel leinas? Miks ei olnud

pärast Pauli surma midagi enam tema taskuraamatusse kirjutatud?

Wanakesel läks isegi meel nuktaks selle waele neiu pärast. Ta oleks teda häämeelega enese majasse elama wõtnud ja teda nagu enese last oma juures pidanud, aga kust pidi ta teda kätte saama? Ta rändas päewad otsa mööda metsi ja mägesid, käis kõik mägedel elanikkude majad ja hirtid läbi ja otsis Klaarat, aga kõik oli asjata: keegi ei teadnud temast midagi kõnelda. See saladus oli temale arusaamata. Ta walmas õõsiti haudade juures, aga ka siin ei leidnud ta enam ialgi kedagi: kõik oli walt ja tase nagu hauas. Ükski wärske lillekimbu ega roospärjese ei tulnud sest õõst saadik ialgi enam nähtawale, nagu oleks häätegew waim nii ära ehmatanud, et ta ilmaski enam tagasi tulla ei julgenud.

Südamest kahetses Martin niisugust lugu, sest see kahwatu, walust närtsinud ilus nägu seisis ikka weel ta filma ees.

Zootuse päale, et ta ükskord ommetigi tagasi saaks tulema, kirjutas ta wäikse sedelise ja pani seda nõõpnõelaga risti külge kinni, nii et ta maha lastes hästi filma paistaks. Sedeli pääl seisiwad need sõnad:

„Kallis leinaja! Ära karda seda, kes sulle südamest hääd soowib. Lase ennast leida, sa õnnetu, ma tahan sinu eest isa kombel hoolt kanda. Raamat on leitud ja julge koha pääl paigal.

Üks sinu õnnetusest osawõtja.“

Tihti käis wanake haua, aga mingi-
sugust märki ei saanud ta kadunust: lilled
jäiwad toomata, tiri jäi paigale, neiu jäi
kadunuks. —

Jätame Martini Klaarat otsima ning
pöörame ise jemmikauaks lõuna taewa alla,
kus meile ehk mõnda tarwilikku filmarin-
gisje puutub.

Ühetõistkümmes päätükk.

Orjapõlves.

Põhjaõhtu poolses Aafrika rannas on Atlas-mägestikus kaks tugewat, wanast ajast saadik kuulsat, Muhamedi usu riiki: Tēs ja Marokko. Reis riikides walitsesiwad weel kääsolewal aastasajal werejänulised wärsid, kelle walitsuse all rahwas hirmufepi all ägas. Siin oli ülematel, mida Muhamedi usu järele sheitideks hüütakse, suur wõimus oma rahwa üle käes, iseäranis määramata wõim orjade kohta, kes põlatud Neegrid, kurjategijad Araablased ning taga kiusatud kristlased oliwad. Ühe niisuguse sheigi orjade sekka wiib meie jutt meid.

Õhtu aeg oli käes. Soe Aafrika õõ lautas oma pehme teki üle sheigi tellide ja orja onnide. Täna oliwad sheigi tütre tüklused, mis läbi ka orjad waremalt õhtule saiwad kui muidu. Tellides joodi, mängiti ja kääratseti nõnda, et kaugele ära kuulda

õdis. Pruuni nāuga orjade feskēl fõndis la üks kēna firge kehaga noormees, kēda simeſe waatamise järele mõnēks Europlafēks pidi tunnistatama. Tēma kollakad juuksed rppusiwad ilusais woltides mōōda ōla ala poole ning laia hōlēkūbara alt waataſiwad kaks ſelget, tarka filma enēſe ette maha. Tēma peenikēſed tōōle nōrgad kēēd tunnistasiwad, et ta mitte ſündinud ori ei olnud, waid mõni juhtumise kombel Mauride kätte langenud kristlane, kēda need kōhe enēſele orjaks paniwad.

Kōik orjad rōōmustasiwad ennaſt tēna otfata, kui neile ſōōgi alla üle hulga pang wiina wālja jagati, aga meie armatud kristlane ei lāinud mitte kēda otfima. Ta ruttas oma hurtſikusſe, langes ſiin filmapisaratega oma kōwa aſeme pāāle ja nuttis kui wāeti lapsuſe.

Disſugune arwamata hāda oli need tihebād ahastuſe wōlbid tēma kahwatanud palgele ja otfā ette muljunud? Mis ta kurtis,

kui tema õnnetuse kaasalised endid jaburaks tegema märjufese juures päematööd wäsimusest karastasiwad?

Põõrame omad filmad tagasi hukka läinud laewa „Organe“ juurde.

Londoni jõudes olivad sõbrad Anton ja Paul õnnekaupa koku saanud, mis mõlemaid üliwäga rõõmustas. Lahke hommitu tulul kandis laewa tasastel laenetel määratu Atlandi okeani turjale, kust läbi Gibraltari merefitsuse Bahemerde taheti purjetada. Kaunis julged looduse märgid kuulutatiwad tormi tulemist, mille üle laewamehed suurt kartust ei awaldanud, sest wägewad Portugaalia mäed Wintjsenti kapi lähedal lubasiwad kaunist warju põhjahommiku tuule eest. Kuid torm jõudis enne kätte, kui teda oodeti. Eht küll kõik laewamehed hoolega tööl olivad, siiski tihutas ta laewa kaugele lõunasse Kanaria saarestiku kohta Afriika randa, kus ta tormist ühe weeluse kalju otja sai heidetud

ning, nagu anmettlistest ajalehe kuulutusest teame, põhja waus. Need kaks noort reisijat olivad meie Paul ja Anton, kellest teada-andmises jutt oli. Nii oli see kuulutus laewaõnnetusest kõigiti õige, kuid ainult see, et mõlemad noored mehed laewaga ühes otja saiwad, ei olnud tõsi. Kas päästetud laewamehed ja reisijad pärast saarele jõudmist ka weel nimetud wahwa meeste päästmise pääle mõtlesiwad, wõi wahutawa mere ees kana nahka kaswatasiwad, ei ole selgeste teada. Ainult see on selge, et nende pärast meie reisijad wihaste laenete ohwriks oleksiwad langenud.

Kudas oli aga nendega tõepoolest lugu? Sõda ära nähes heitsiwad mõlemad sõbrad endid lühifese palwe järele iseene ja omaste eest kangel kodus laenetesse, ning et Anton tubli ujuja oli, läks tall pea korda üht laua tükkist finni püüda, mille abil ta ennast ja oma kallist sõpra lootis päästa wõiwat. Paul oli aga wilets ujuja, kes

praegu wäsinult põhja hakkas mauma. Tema ei püüdnud ka oma elu päästagi, sest mis tarwis pidi ta ennast elus hoidma? Nõbrameeleliseks saada! — „Termita mu isa, Anton ja Sumal kaitst — —“ hüüdis ta läbi tormi ja laenete kohisemise Antoni poole ning üle pää kofku lööjad laened matsiwad ta eneste rüppe.

„Siis peawad nad ka minu werejooksmise oma wilus süles seisma panema, teie halastust tundmata laened,“ hüüdis Anton ja las kis meelt ära heites ennast alla kiskuda. Aga tõisel filmapilgul tundis ta ennast ühe keha lähedal, millest ta tugewaste kinni hakkas. Laened lahkusiwad, ning ta nägi oma suureks imekspanemiseks, et ta Pauli õlast kinni hoidis. Ta lõi filmad lahti ja naeratas wähe. „Wõta sellest lauast kinni ja ära lase ennast mitte lahti; meie peame siit pääsema, se: on Sumala tahtmine.“ Paul tegi nagu kästud, ja mõlemad lastsiwad endid laenete turjal

edasi kiigutada, ilma et isegi oleksiwad teadnud, kuhu nad sell wiisil wiimaks jõuaksiwad.

Aegamööda hakkas torm waikima ja liikum weewali rahulisemaks jääma. Gemalt weepinnalt paistis neile üks must piir filma, mis nad maaks pidasiwad. Nüüd oleks neil kõige esite puhkamist ja keha finnitust tarwis, sest juba oli jõud roidumas ja keha wäga wäsinud. Üksi eneste lauatuksidest kinni hoides suutsiwad nad weel ülemel ujuda; muidu oleks surm neile osaks saanud. Wiimaks läks mere põhi nii madalaks, et neil jalad põhja ulata siwad, mis jälle suureks abiks oli, sest siin polnud enam äraupumist karta ja päälegi ei laenetanud meri siin ka enam nii kurjaste.

Umbes wersta kaugusel rannast sõitis üks wäike laew nende poole. „Laewas olgu tänatud selle abi eest,“ ütles Anton ja hõiskas walju häälega laewa poole. Et märki anda, kus häda on, ajas ta ka weel

omad mõlemad käed üles, et feeläbi rohkem nähtawale tuleks. Laewa pääl pidi teda nähtud olema, sest warsti hakati otse hädaliste poole purjetama, kes endid selleüle rõõmustasivad. Aga kuidas muutis nende rõõm suureks ehmatuseks, kui nad laewa ligemale jõudes terawamalt tunnistasivad ning ära tundsid, et see üks Afrikamaa mereröõwliste laew oli. Mis nüüd teha? — Wastuhakkamise pääle ei wõinud nad mõtelbagi, põgenema ka ei pääsenud. Ehk küll wesi rinnust saadik oli, siiski lendas nende wäike laew weel lahkestes niisuguse sügawuse sees.

Nad said weest wälja tõmmatud ning paati pruunide nägude keskele seatud, kes kõik põnewil filmil õnnetumate pääle wahtisivad. Nad rääkisivad isekeskes üht teelt, millest õnnetumad sõnakestki ei mõistnud. Minult nende rõõmsaist nägudest wõis arvata, et nad oma praeguse leiu üle rõõmustasivad.

Sõbrad Anton ja Paul jäiwad warsti rõhutuse loorma all sügawasse mõttesse. Önn ja õnnetus ära elatud päewadest käis pikkamisi nende waimufilmade eest mööda.

Metjaliste kole kisa ehmatas nad sellest olekust üles. Mõlemad waatasivad külma pärast hambaid lõgistades eneste ümber ning nägivad paati ühe maa wõi saare rannas seiswat. Mehed astusivad paadist wälja maale, kus mõningad hurtstid mere ääre seiswa tühja maakohale kõrbe näu andsid. Nüüd aga nägivad noored reisi-
jad oma suureks ehmatuseks, et neid tugewa nõõridega kõwasti ühte seuti ning paadist wälja kaldale fisti.

Siin peeti ühes wiletsas hurtstikus söömaega ning heideti puhkama. Wõerastele toodi poolmädanud kalu ette, ja kolm meest jäiwad wangisi walwama.

Jälestus tuli wangidel pääle niisugust toorust nähes ning põlastusega pöörasivad nad endid lehkawast toidust eemale.

Puhkamise järele hakati laugemale maa poole edasi minema, ikka meie reisijad wangi wiisi tselkel. Kolme päewase raske ja waewalise teekäigu järele jõudsinwad nad ühe suurema telgiküla juurde, kus neid hõiskamisega vastu wõeti. Antton ja Paul wiidi ülema ette, kes neid terawaste silmas. Pauli kuivetanud keha juures raputas ta pääd ja laskis nad siis ühe onnikese sisse wiia, mille ümber tõisi sarnaseid künnete kaupa seisis. Siin oli nende uus elupaik, nende kodu: Nad oliwad ära müüdnud orjad!

Orjad! Orjus, sa toores inimese jumaliku waimu häwitaja! Kui inetud ja hirmsad jäljed oled sa igalpool järele jättnud, kus sina inimese kõrge seisuse tarbeks loodud waimu teutuse ja häbi sisse rõhustid ja kõik ta paremad püüdmised igaweks ära häwitafid ning tema hingeelu igatsemised jäädawalt hauda matfid! Tälestuse wäristamisega mäletab find maa-

ilm, kus sa sündisid ja suureks saib, sa kole elukas. Wõi on see mõni tõine wõim, mis nende pruuni nägudelst tuimalt wälja paistis? Terwe orjade kari wahtis tuima uubishimuga õnnetumate pääle, aga jäbetki kaastundlikust kahetsusest ega osawõtlikust õrnusest, üleüldse ühtki inimlikku osauust oma kaasõnnetumatest, ei olnud nende igaweste tuimade nägude päält lugeda. Siin elas ainult kehateling, et iga filmapilk timmukalise isanda tahtmist täita ja tigeada kühja kapihoopisid vastu panemata wälja kannatada. Kõrgemaid hingeomadusi ei wõinud keegi neist wälja näha. Kuhu oli siin inimese waim oma jumaliku küljedega jäänud? Wõi ongi siis seda wärki need olemused, keda Jumal „enese näu järele enese sarnaseks“ lõi! Oh seda inetust, mis siin üks toores wõim korda saatnud!

Umber niisugused oliwad ka meie reisijate mõtted sell filmapilgul, kui neid oma uute seltsimeeste sekka wiidi, kes neid siis

hoolega silmitsesivad. Ehk küll mure suur, siiski mõtlesivad sõbrad ärda meelega orjade pääle, sest nende kuiv mõtteta waade oli tõeste kahetsemise väärt maha rusutud waimu madaluse tunnismärk.

Nastad lätsiwad mööda ja meie noored sõbrad orjasiwad üheskoos oma tigateda sheigi ikke all. Paul oli waheajal rängaste haige olnud, suremas haige. Reegi ei hoolinud temast, sest et ta keha poolest nõrk ja tööle jõuetu oli. Oma isanda ja tõiste orjade põetusel oleksiwad tema filmad ammugi maailma elule finni wau-
nud ning wägew samum ta luurifub otjatu kõrbe liiwalaenetesse matnud, kui mitte Anton, tema truu sõber, tall abis ei oleks olnud. Ararääkimata hoolega walwas see oma sõbra elu, mis tema ainus kallis warandus siin halli taewa all oli. Rustus see, mis tahtis ta üksi siin pääle hakata! Wähe oli neid õõsid, kus ta ise ka oma wäsinud keha rahulise unega

uue päewa koorma wastu kosutada mõis. Päewad otsa pidi ta ju tööololema; siis ei tohtinud ta ialgi loota, oma sõbrale abiks olla, ehk ta küll alati oma wõrkusega rahulolemist püüdis ära teenida ja seeläbi enesele sõbra põetamiseks aega wõita. See aga ei liigutanud tema tigatedat kubjast sugugi, waid tegi teda ainult weel kiusakamaks, sest nüüd nägi ta, et Anton küllalt tööd teha wõib ja sundis teda ka weel itka rohkem taga. Sell kombel ei jõudnud ka temagi tugew terwis kaua wastu panna, mis ta ise wäga selgeste ära tundis. Igatsusega ootas ta seda päewa, mill Pauli terwis nii kaugele paraneb, et ta juba oma jalgade pääl käia wõiks; siis tahtis ta oma sõbraga seltsis siit ära põgeneda. Ta rääkis ka oma nõuu Paulile ja waimustas teda peatse kodumaa ja oma armisa isa nägemisega. See liigutas küll haige meelt ja aratas temas ka jälle uut elu lootust, aga paremine ei tahtnud sugugi tulla.

Üks salaja häätegija hoolitses siiski mõlemate orjade eest. Tihti leidsiwad nad õhtutel omast onnikesest paremat toitu ja joodawat wiina, millega nad oma keha tarastasiwad. Kuul see tuli, ei saanud kumbki teada.

Viimaks läks lugu weel õige halvaks. Orjakubjas, kes seda oli aru saanud, ei jõudnud kannatada, et need kaks walget meest sell wiisil ühes elasiwad. Ta wihkas südamest mõlemaid Europlasi, kes teda mitte tõiste orjade kombel ei kartnud ega ühegi waatega ei auustanud. Ammugi otsis ta sellepärast nõuu, kuidas ta neid õige mehe-moodi oma wõimuse alla wõiks saada.

Paras aeg tuli. Sheik pidas oma tütre kihlusel suurt tiigrijahti ja tarwitas sinna hulga orjasi. Niisugusele tiigrijahile saadeti ikka need orjad, kellede otsasaamisest suurt kahju ei olnud, sest palju saidwad sääl tigidate metselajate läbi surma. Selle jahi päale saatis kubjas nüüd meie mõlemad sõbrad.

Rahetõistkümnes päätükk.

Tiigrijaht.

Wara päikese tõusuga läks sheik oma wõerastega hulga orjade saatusel tiigrijahile. Rütid seati metsa wahale walmis ja orjad saadeti metsalist üles ajama. Sheigi tütar oma peigmehega oli ka jahil.

Sheik ise kui ülem jahi juhataja andis märki päale hakata, kui kõik walmis oliwad. Pusunad hakkasiwad hüüdma ja orjad karjuma, et sisse piiratud metsalisi küttide ette hirmutada. Mitmed püssipaugud kõlasiwad walju wastulostega ja mitmed ahwid ning hüüned kautasiwad oma elu küttide kuulide ees. Üks suur tiiger oligi otja saanud ja kaks wähemat haawadega jahipiirist wälja pääsenud.

Jahipidamine oli otsas. Rütid ja karjujad kogusiwad kokku ja walmistasiwad kojumineki wastu. Jahisaal anti orjade kätte koju wiia. Kubjas ei olnud Antoni

tema sõbraga ära unustanud. Kohe leidis tema teraw film, et Paul mitte tagasitulistajate seas ei olnud. Wist on ta otsa leidnud, mõtles ta iseeneses ja oli selleüle südamest rõõmus. Antonile andis tema ükfi ühe suure antiloope taskida. Nii hakkas rong minema.

Rõõmus jahiliste selts kadus warsti orjade filmist. Keegi ei olnud wist tähele pannud, et ka peigmees mõrsjaga puudus. Kui jahisaagi kandjad orjad metsa wahelt lagedale oliwad jõudnud, kihutas peigmees tuhatnelja neile wastu ja küsis lohkunud näuga, kas keegi tema mõrsjat ei olla näinud. Rubjas astus ette ja tähendas, et ta ehk wahest toiste seltsilistega ees ära läinud.

Otsija raputas pääd ja ütles, et teda jäl ei olewat olnud, ja orjade poole pöördes hüüdis ta walju häälega: „Pange oma jahisaak maha ja minge teda otsima. Sõisake ja huigake, et ta teid kuulab. Kes

teist ta minu juurde toob, peab hääd maksu saama.“

Orjad oliwad walmis nii armulist kasku täitma, kui tõisel pool lagendikku metsa äärest häliste lohkuw hobune naes-terahwaga wälja tormas.

„Minu mõrsja!“ hõiskas noor sheit rõõmuga. Enne weel, kui ta edasi sai rääkida, ehmatas hirmus etendus kõik pääst- waatajad kangeks. Umbes paarsada sammu lohkuja hobuse järele jooksis tiiger ja näitas põgenejat taga ajawat. Kana ei wõinud ta enam metsalise eest põgeneda, sest werejänuline jõudis iga filmapiilk lonkaja hobuse lähemale, kes wist oma jala ära oli murdnud.

„Appi, appi, tuimad loomad!“ karjus noor sheit kõigest kehast wärisedes.

Kõik oliwad nii ehmatanud, et sõnagi suust ei saanud. Ruttu tõmbas Anton kubja käest püssi ja jooksis sinna poole, kus waene mõrsja tiigri eest põge-

nes. Tema hobune komistas ühe maalõhe pääl ja kukkus pool minestanult maha, ilma et oma hädaohtu oleks tunnud. Wi hane metsaline wõis mõne hüppamisega säääl olla ja oma ohwri lõhki kiskuda.

Bali ehmatuse kisa tungis waatajate suust. Kõik olivad kui halwatud; keegi ei suutnud kassi ega jalgu liigutada. Üksi kujukas, kes oma seisupaika hästi näis tundma, andis jalgadele tuld, et häda käest pääseda.

Sell filmapilgul kõlas tume wärin läbi õhu ja kui lõhmunud waatajad selle põhjust hakkasiwad uurima, nägiwad nad oma weel suuremaks ehmatuseks, et ligemalt metsasalgast lõwi mõõrgades lagen-dikule astus. Tõegi tiiger näis ära ehmatades seisma jääma ja kui ta oma wastast filmas, hakkas ta wihaselt turtsuma. Kende kahe wihase waenlase wahel, kes oma saagi üle tülisje läksiwad, seisis nüüd minestanud mõrvoja ja Anton, kellel ainus

sõjariist püsis täes oli. Sellega ei wõinud ta kaht nii suurt waenlast surmata, ja muidu oli ta ju kadunud.

Mõne filmapilgu järele oli lõwi saagi lähedal, kelle eest tiiger wiha pärast wäris-jedes taganes. Ümber waadates oli tema wist midagi muud näinud, sest nüüd hakkas ta häliste sinna poole jooksuma, kus ehmatanud peigmees ja orjad seisiwad. Seda nähes paniwad kõik säääl plagama, et aga hirmsa metsalise eest pääseda. Tiiger tihutas neid funni metsani taga, aga et siit hääb saaki leidis, jättis ta tagaajamise järele ja hakkas siin oma söömaaga metsa widama.

Anton oli ka koguni ehmatanud. Põgenemine oleks asjata eluhoidmise katse olnud. Tema püsis ei wõinud teda ka päästa, sest kui kuul hästi ei oleks trehwanud, siis oleks murdja elajas ainult wihale saanud ärritatud, mille eest temal päästjat ei olnud. Sellepärast wõttis ta kõik oma

julguse kofku ja astus kindlal sammul naesterahwa poole edasi.

Rutulisel käigul tuli lõvi otse tema poole, sest naesterahvast ei olnud ta wist mitte näinud. Suba oli ta walmis oma ohwri pääle kargama, kui ta nagu wähe kohkudes seisatama jäi. Anton hoidis püüsi walmis, et kui muud nõuu enam ei ole, lastmise läbi ennast päästa ja wahtis kindlaste listja filmi. Lühike aega tunnistasiwad wastased üksteist, siis lõi metsaline omad filmad maha ja urises tafakeste. Siis astus ta paar sammu lähemale ja wahtis jälle üles ning hakkas nagu häbenedes maad mööda nuuskima ja kaugeemale minema. Anton hingas jälle wähe lahkemalt, sest ehk ta küll ennast kõigipidi julge näitas, oli ta keha üleni külma higiga kaetud.

Nüüd kartis ta weel, et ta naesterahwa üles otsib ning selle kui surnu ära lebb, sest see ei mõinud ega mõistnud

ennast ju kuidagi moodi kaitsta. Weel kord tõstis metsa kuningas pää üles ja wahtis tükk aega Antoni pääle, siis aga hakkas ta õnneks ka sinna poole minema, kus tiiger oma saafi walitses.

Antoni süda tulsus rõõmu pärast ja südamlis tänapalwe tõusis ta hingest kõrge kaitnja päästmise eest taewa poole. Nüüd pidi ta weel ära ootama, millal metsaline hoopis metsa ära kaub. Muudu mõits ta tagasi tulla ja põgenemise pääl ta pääle langeda.

Viimaks oli metsaline metsa sernwale jõudnud, kuhu ta warsti ära kadus. Nüüd oli aeg põgenema hakata. Kohe jooksis ta sinna kohta, kus sheigi mõrsja maas oli. See oli pooluimane weel ja ei teadnud oma kardetawast olekust midagi. Anton wõttis ta enesele sülle ja kandis teda nii ruttu kui võimalik, tõisele poole metsa sernwale. Üle lagendiku oli jälle lõwi müürgamist kuulda, mis tunnistas, et ta

oma waenlasjega kofku oli saanud. Selge oli, et ta tiigri jäält minema tihutas kui see mitte wastu ei hakanud ja elu ei kantanud. Ta siis wõis wäga wõimalik olla, et ta jälle oma endist ohwert otsima tuleks ning jälgi mööda põgenejad üles otsiks. Anton tundis seda häda wäga hästi ja oli weel nii mures, kui naesterahwas filmad lahti lüi ja kofe maast üles tõusis. Ta waatas imestades Antoni otja. „Kas meie tõeste päästetud oleme?“ küsis ta wiimaks enese ümber waadates. „Kas teie olite see wahwa mees, kes oma timmukalise kobja käest püsiti tõmbas ja mind päästma ruttas? Ah, ärge ajage wastu, teie see olite! Ei nende orjade ega werejänuliste isandate seas tõist sarnast meest leida ei ole. Wõtke selle eest minu kõige südamlumat tänu, kallid elupäästja.“

Noormees oli üsna liigutatud naesterahwa kõne üle. Temale oli arusaamata, kuidas ühe uhke sheigi tütar oma orja

wastu nii sõbralik ja lahke wõis olla. Nüüd olivad kõik argpüksid põgenenud ja tema prii orjuse ahelatest. Kui ta naesterahwa kindlasse warjupaika wõiks wiia ja oma sõbra üles leiaks, siis wõiks ta teemata põgenemise katset ette wõtta.

„Kuhu pean ma teid nüüd wiima?“ küsis Anton noore naesterahwa käest.

„Wiige mind, kuhu teie ise lähete,“ kostis see südamlult.

„Auus, noor sheigi mõrvoja!“ algas noormees kõnet. „Teie tänasite mind, et mull taewa abiga korda läks teid ja enmast kiskjate elajate hammaste eest päästa. Lubage minule selle eest midagi. Ma tahan teid teie kodu saata, aga laske mind siis siit oma sõbraga põgeneda. Ärge ütlege kellelegile hingelisele, et teie mind weel siin olete näinud. Siis saawad kõik mõtlema, et me metselajate roaks oleme saanud ja ei hakka meid taga otsima. Siis ehk lähed meile korda siit põgeneda, kus meie

niiskaua orjad oleme olnud. Mõtelge, et meil wanemad kodus on, kes igatsedes oma lapsi ootavad, kui muld weel nende fulmusid ei kata."

Nähtawa liigutusega kuulas noor naesterahwas, mis Anton kõneles ja waatas siis nii südamelikult oma ilusate filmadega tema otsa.

"Mõtke mind ühes," hüüdis ta paluma häälega. "Ka minu wanemad on kaugel Põhjamaal Lääne mere rannal. See hirmus sheit ei ole mitte minu isa ega mina tema tütar, nagu seda kõigile on waletatud, waid niisama tema wang ja ori kui teiegi."

"Mis teie räägite?" hüüdis Anton uskmata. "Teie ei ole sheigi tütar, aga mõrvoja olete ommeti?"

"Kui ori pidin ma seda olema, kui ma elu ei tahtnud kaotada," wastas tema, "nüüd, kui teie mind metsaliste käest olete päästnud ja ka orjusest päästa lubate, ei

taha ma sellest inetumast loost midagi enam kuulda.

"On see kõik ilmsi, mis ma kuulen ja näen?" küsis Anton uskmata. "Teie tahate siis tõeste ka ära põgeneda ja oma peigmeest maha jätta!"

"Seda ei wõi ma oma peigmeheks nimetada, kes toorel wiisil inimese südame õnsad tundmused ühe põlatud olemisega wägise ühte tahab kõita," kõneles naesterahwas tõsiselt. "Minu südames elas ammu ajast juba üks taevalik pilt, mille mälestus praeguses olekus mu südame tahtis lõhkuda," rääkis ta edasi ja lõi filmad furwalt maha.

"Siis armastate teie juba enne üht tõist?" küsis Anton wähe ära jumeistades.

Neiu ei wastanud midagi, waid waatas kartlikult nooremehe otsa.

Ta waade oli nii südamelik ja sügaw, et Antoni süda koguni isewiisil tufsuma hakkas. Ta ei wõinud aru saada, mis

muudatus temaga oli sündinud. Üks imelik, üliarmas ja ialgi veel tuntud tundmus täitis tema hinge magusa õnnega.

„Kui õnnelik võib küll see noormees olla, keda teie armastate!“ öhtas Anton.

„Seda ma ei tea,“ vastas neiu.

„Oh, et teie mind alles täna tundma saite!“

„Ma tundsin teid juba ammu,“ ütles neiu rõõmsamalt, „aga ma ei saanud ialgi teiega filmapilkugi kokku, sest et minu üle alati kõige teravamad filmad walvasiwad.“

„Siis olete teie minuga kokku tahtnud saada?“ hüüdis noormees rõõmuga hiilgawail silmil.

„Ma tahtsin teile ütelda, et ma nüü sama ori olen kui teie,“ vastas neiu, „ja mitte sheigi tütar, kelleks ta mind lastis hüüda. Mereröömlid riisusiwad selle laewa puhtaks, mille pääl ma oma isaga Indiasse pidin sõitma. Mina üksi sain elusalt stia

toodud ja sheigile ära müüdud. Kuus aastat olen ma juba tema ori. Ei ma tea omast isast ega tõistest tuttawatest midagi. Meid kõiki on wiis röömlid surmanud ehk orjapiitsa alla ära müünud. Mull ei ole praegu ühtegi inimest maa pääl, kes mind aitaks, kui üksi teie. Kui teie ka mind maha jätaksite, siis oleksin ma otsas.“

„Tule neiu, mu kallake, minu rinnale,“ ütles Anton liigutatud õnnest ja haledusest, mis ta südame täitis. „Põgenegem siit kardetawast kohast. Müüd on mull jälle elu armas ja seda tahan ma hoida sinu pärast, ja mu aade, minu elupäike.“

Liigutatud õnnetundmusega waus neiu tema rinnale. Mis ta suu ei saanud rääkida, awaldas ta truu waade täis õrnust ja ära rääkimata õnne.

Pöösad lahisesiwad ja wälja astus saält Paul. Kes mõib nende õnneliste jälleägemise rõõmu kirjeldada, mis sõbrad

nüüd tundsiwad! Anton oli mures olnud Pauli pärast, Paul Antoni pärast, sest tänase päewa pääle olivad nad põgenemist plaanitanud, mis aga täieste nurja ahwardas minna. Paul oli ennast küll metsa ära peitnud, nagu neil kofku räägitud oli, aga Anton ei pääsenud kubja käest lahti. Seda õnnetust aimas Paul ka ja hakkas nüüd kurtes koju poole teed otsima, sest üksi ei tahtnud ta mitte põgeneda ega oma sõpra hädasse jätta. Sellepärast oli see kofkujuhtumine koguni ootamata õnn.

Nüüd ei olnud enam aega wiita. Kui neid siamaale niisugune õnn oli juhatanud, siis mõiks ta neid ka edaspidi saata.

Õnne kombel jõudsiwad nad ilma eeskitamata ühe jõe kaldale, mille jooks neid mere poole juhatas. Muud teejuhti neil ei olnud, ehk nad küll teadsiwad, et meri väga kaugel ei wõinud olla. Maad mööda nad ära ei pääsenud. Minus loo-

tus oli siis meri, kus ehk mõni Euroopa laew neid kaasa wõis wõtta. Aga misugune Europamaa laew pidi siin neid ühes wõtma, kui ükski neist jelles rannas finni ei pidanud? Kõik sõitsiwad nii kaugelt mööda, et waga ilmaga kaugel filma piiris sinise weepeegli pääl ainult wähe suitsu näha oli.

Õdisel päewal leidsiwad põgenejad jõe kaldalt ühe lootsi, mida nad ilma pika nõuupidamiseta kaldast lahti lükkasiwad ning temaga jõe pääle sõudsiwad. Mõne tunni olivad nad waguft jõe mööda alla sõudnud, kui suur kohisemine jõe kõwerduse tagast neile kõrwu ulatas. Jõe woomine läks kangemaks ja lootsi jõudis ruttu edasi. Kui nad jõe kõwerduse tagast wälja olivad jõudnud, seisis suur weekof neil filma ees, kust wesi wahutades alla langes. Kõik jõudu kofku wõtles sõudsiwad sõbrad kalda poole ning saidwad enne kofe pääle jõudmist ka õnnelikult kaldasse.

Wahetjal oli hulk Neegrid kaldale kogunud, kes õnnetumaid põgenejaid suure kisa vastu võtsivad. Ima ajaviitmata tõmbasivad nad kolm walget eneste wahela ning läksivad nendega sügamamasse metsa sisse. Põgenejad olivad jälle wangs.

Rolmasti flümines päätük.

Pildimüüja.

Pauli isa elas sellest ajast saadik väga wagu. Ta pää oli üsna walgeks läinud mure pärast. Tihti mõtles ta oma laenetawa elu pääle tagasi, mis ta juuksed enneaegu ära oli pleegitanud, ja siis pühtis ta ikka paar pisarat filmist kuivaks, mis wainne walu kadunud õnne ja õnnetuse päewade mälestusest ja tasasest igatsusest, pea omaste järele jõuda, tema filmi litjus.

Ühel kenal juwepäewal sõitis ta kord Pihkwa linna, kus sell ajal suurt laata peeti. Mõõda laadaplatši edasi käies nägi ta suure

laadapoe ees ühe naesterahwa, kes inimestele pilti müüa pakkus. Et jääl hulk inimesi ta ümber koos oli, läks ka meie wana sõber ligemale. Siin oli mitu väga ilusat õliwärwiga maalitud pilti. Wana Ilumets oli suur piltide sõber ja tungis sellepärast rahwast läbi pildimüüja wanakese juurde.

Praegu kauples üks mõeras herra üht pilti, mis temale väga meele järele näitas olema. Ilumets waatas ka pildi poole ning ei jõudnud oma filmi mitte enam selle poolt ära pöörda. Suure tähelepanemisega waatas ta imelist pilti, mille sisse talle tutaw ette tuli. Siin seisist kaetud näuga naesterahwas põlwili ühe lilledega ehitatud hauarünka kõrwal. Ta näust, mida selge kuupaistus walgustas, paistis sügaw walu wälja.

Mida kauem Ilumets seda pilti filmas, seda armsamaks see temale läks. Temal tuli siin juures see õõ meelde, mill ta Pauli haua pääl sarnase pildi oli

näinud. Ja kõik oli otse nii. Naesterahwas oli otse leesama, see suur kask, see fireli pöösas, kus tema warjul olnud, kõik olivad needfamad.

„Kes on selle pildi maalinud?“ küsis ta häkitselt naesterahwa käest, kes teda müütas. See waatas naeratades küsija otsa ja kostis siis: „Selle üle ei wõi ma otsust anda, kes seda on maalinud. Minule on nad ainult müüa antud, muud ei tea ma midagi. On see pilt teie meele järele?“ küsis ta sõbraliku naeratamisega.

Aga nüüd maksis wõeras ka tema eest juba küsitud hinna wälja, wõttis ta kaenla alla ja kadus temaga rahwa hulka ära. Numets kahetjes väga, et tema seda enesele ei wõinud osta. Ta waatas hoolega kõik tööjed pildid läbi, mis küll ka ilusad olivad, aga siiski mitte niisugused, nagu esimene. Siiski ostis ta enesele tööse pildi, mis temale ka mitu minewiku

mälestust hinge ette kutsus. See oli laewa hukkaminemine tormisel merel.

Edasimminnes mõtles ta hoolega järele, kes peaks selle pildi, mille wõeras enesele ostis, maalinud olema, ja kas ta mitte Pauli hauda ei tähendanud. Kui ta wiimast pidi ette tooma, kes wõis siis küll ta maalija olla? Sellest juhtumist ei wõinud ju keegi tõine päale tema ja Klaara midagi teada, kes sääl oli käinud ja oma taskuraamatu maha pillanud. Oli siis Klaara seda pilti walmistanud, wõi oli kuskilgi veel tõine farnane haud, mille järele see pilt wõis tehtud olla? Selle üle pidi ta täna veel otsust saama. Sellepärast pööris ta kohe ümber ja läks pildimüüja juurde tagasi.

„Ütelge mulle, hää inimene,“ hakkas ta naesterahwaga rääkima, „kes teile need pildid on müüa annud?“

„Kas nad teie meele järele ei ole?“ küsis naesterahwas wastuse asemel.

„Nad on väga mu meele järele,“ vastas Ilumets, „sellepärast tahaksin ma just teada, kust nad on võetud ja mis sugune meistri käsi neid walmistanud. Miks teie ei taha mulle seda ütelda?“

„Nende walmistaja ei soowi seda,“ kostis wanake lühidelt.

„Kui teie minule seda ei taha ütelda, siis pean ma ise arwama,“ kõneles wanamees ustawalt. „Teie pildimeister on küll üks noor naesterahwas,“ rääkis ta edasi ja waatas jäl juures terawalt pildimüüja filmi.

See ehmatas ära, aga kogus ennast jälle ruttu ja vastas siis rahulifelt naeratades: „Teie olete õige suur nalja sõber.

„See naesterahwas on umbes 20 aastane,“ rääkis Ilumets edasi, ilma et ennast eksitada oleks lasknud. „Tema leiab kellegi järele ja hoiab ennast ilma eest warjul. Ütelge, kallis emafene, kas see ei ole nii?“

Neil sõnadel näis väga suur mõjuus olema, sest naesterahwa näust paisis raske wõitlus wälja. Siiski ütles ta niimaks: „Ma ei tea, millest teie räägite.“

Ilumets nägi, et ta tema käest selgemat otstust asjata ootis. Natuke aega mõeldes hakkas ta õige ustawal toonil wanakesega edasi kõnelema: „Minule juhtus mõne aasta eest üks imeline lugu, millest üksi üks neiu teab. Sa sellest loost nägin ma nüüd teie käes ühe pildi, mida keegi tõine ei wõinud maalida kui üksi see, kes seda ühes ära oli elanud. Selle neiu õnnetu käekäik puutub väga sügawaste minu saatusega kokku ja sellepärast palun ma teid, rääkige mulle ilma salgamata üles, kas see maalija seefama neiu ei ole? Ma olen teda kaua aega igatsusega otsinud ja temale puhtast südamest kõige paremat soowinud. Ürge kartte, et sellest temale kuidagi wiisi kahju peaks sündima.“

Naesterahwas oli suure imekspane-

misega wanamehe juttu kuulanud ja mõit-
les iseenesega, mis ta peab tegema. Kõne-
leja näitas kõigiti auuväärt ja usaldatav
mees olema, kes tõeste ka asjast enesest
midagi näis teadma. Ta oli valmis te-
male kõik saladust oma südame päält ära
rääkima, kui talle hõkiste midagi meelie
näis torutama, mis ta suu jälle kinni pari.

„Teie räägite tõeste imelist juttu,“
üles ta viimaks ja hakkas tõistega pilta
kauplema, kes nüüd ligi olivad tulnud.
Mumets hakkas nüüd tõeste ka juba ar-
wama, et ta arwamine õige ei olnud.
Ta kuidas mõiski see ka võimalik olla?
küsis ta iseeneses kodu minnes. Kõnara
ei mõi siin ligidalt elada. Siin oleks teda
ommeti üles leitud.

Siiski olivad tema mõtted selle haa-
pildi pärast väga segased. Ta sõi-
tis mõne päewa pärast linna, et pildimüü-
jaga veel mõne tarwilise asja pärast rää-
kida, mis ta enne ära unetanud. Ta ar-

was, kui ta ennast kui Pauli isa tunda
annab, kelle pärast Kõnara niipalju kannu-
tas, siis saab pildimüüja teda ommetigi
usaldama ja temale rääkima, mis talle nii
tarwis teada oli. Aga pildimüüjat ei olnud
enam loodalt leida. Ta otsis terve linna
läbi ja küsis mitme linnalase käest teda
taga, aga keegi ei teadnud temale ütelda,
kus ta on ehk kes ta on. Sellest päe-
wast saadik, mill Mumets temaga ise koos
oli, ei ütelnud keegi teda näinud olemat.

Tema kadumine oli imekspanemise
väärt. Tuba oli rõõmus lootus wanase
rinda täitnud, aga saäl kustusiwad ka veel
viimased märgid ära jälgi päale saada.
Kurwalt pidi ta kodu tagasi pöörama. Oleks
ükski juhtumine temas uut lootust ärata-
nud, siis ei oleks tema wanad südame haa-
wad lahti kiskumata jäänud ja temal oleks
kõik see walu tundmata jäänud, mis petetud
lootused tema hinges elusse kutsusiwad.

Neeljustõistkümmes päätüff.

Salajas messa majakeses.

Umbes niisamaste tundmustega läks ka pildimüüja laadalt koju poole. Ta murdis oma pääd selle wanakese üle, kes Klaaraga õige tuttav näis olema ja kes wäsest neiuksesest nii südamlift osa-wõtmist tunnistas. Ohtu oll juba kätte jõudnud ja üksikud tähed helendasiwad selge taewa all, kui ta sügawas metsas ühe wäikesse maja ees seisma jäi ja ukse pääle koputas. Warsti tegi üks kahwatanud näuga neiuke temale ukse lahti ja laskis tulija sisse astuda.

„Täna ei ole ju küfi wist hästi käinud?“ küsis neiu pehme häälega ja waa-tas säääl juures peaaegu kurnwalt wanakese otsa.

„Ei, kulla tütreke,“ wastas wanake ja pani korni käe otsast kõrwale, kust ta enne aga mõned pildid wälja wõttis.

„Täna olen ma sinu kaks kõige paremat pilti ära müünud: „Saud“ ja „laewa hukatus merel.“

Tüdruk õhkas südamest. Reid pilti oli ta kui kõige pühamaid mälestusi hoid-nud, aga nüüd pidi ta nad ära andma ehk see talle küll walu tegi.

See neiu oli Klaara ja tuttav pildi müüja see hää emake, kelle juures ta juba põgenemisest saadik elas. Pauli surmasõ-num oli tema termisesse nii tugewaste mõjunud, et ta nõbrameeleliseks jäi. Mõõda mööda paranes ta oma kaitseja hoole all, kes tema eest kõik tegi, mis tall iganes wõimalik oli. Wõitlus oli wiimaks küll mööda, aga ta rõõmus meel oli kadunud. Eluwintsutused oliwad seda temalt jääda-walt ära riisunud. Talgi ei näinud hää-tegija tema huultelt naeratust, mis teda murega täitis. Siiski ei kaebanud neiu ka oma saatuse üle. Wäiselt kannatas ta õnnetuse koormat. Seda oli ta

ise enesele walmistanud ja sellepärast ei nurisenud ta kellegi üle. Ta ei kahetse- nud ka enam oma tegu. Sakatuses oli tall nõuu floostrisse tagasi minna ja jää- oma süüdi lepitada, aga nüüd ei mõtel- nudki ta enam selle peäle. Oma kaitsjat armastas ta kui oma ema ja katsus teda igas tükis aidata, kus see tall iganes wõi- malik oli. Ta haris hoolega oma ilusat kunsti edasi ja maalis kaunid pilda, mil- leks metsad ja mäed tema ümber rikast materjaali pakkusiwad. See töö tõi te- male jälle rahu südamesse. Päewad otse- lõndis ta metsas ümber ja korjas enesele nähtusi ja maakohti maalimiseks, millest ta osaw käsi elutruud pildid walmistas.

Selle tööga tasus ta auusale emake- sele tema häategu tagasi. Ta andis walmis saanud pildid wanakele kätte ja see käis neid siin ja jää- müütamas. Tema noor maalijanna kästis teda igaford neid iselohal müüa, et kuidagi ettemaata-

mata wiisil teda mitte üles ei leitaks. Ta nimi oli kord inimeste seas maha kustutatud, siis tahtis ta ka selleks jääda.

Pildimüüja armastas ja auustas teda enam kui ühtegi teisest inimest maa peäl. Klaara oli tema ainus troost ja kurwas wanaduses, mis saatus talle osaks oli ja- ganud. Mitme aasta eest oli ta mees ja tütar Indiasse reisinud ja mitte enam tagasi tulnud. Kurtes ootas ta neid koju, aga ei tulnud oodetawaid ega ka kirja. Warsti jäi ta waeleks ja pidi majast wälja minema ja oma koha wõeraste hoolde jätma. Siis asus ta siia mägisele maale üksi elama, et wäiksel wiisil oma elu maailmast kaugel lõpetada. Keegi ei mõistnud teda siit otsida, ja sellepärast wõis ta Klaaraga siin rahuliste elada.

Täna õhtu laadalt koju jõudes tah- tis ta Klaarale imelisest pildiootjast rää- kida ja nõuu küsida, kas ta sellele mehele, kes Klaarat näis tundwat ja tema õune-

tusest nii südamlikelt osa võtvat, mitte oma saladust ei pidanud avaldama. Aga jääl tuli talle meelde, et ta Klaarale kindlaste oli tõutanud, ialgi kellegi inimesele tema piltide meistri nime avaldada. Ta jäi siis ka wait ja ei rääkinud midagi.

Tärgmistel päevadel ei läinud ta enam laadale, sest tänane kauplemine oli neile nii palju raha sisse toonud, et neil teda mitmeks ajaks sai.

Viies tõistkümmes päätükk.

Mustlase wanamoor.

Sus lõikuseks oli käes. Päite raistis soojalt selgest taewast maha ja tasane tuuleõht sahistas tasakeste puulehti. Lõuna oli juba möödas, kui üks wanadlane naesterahwas waeses riides mööda maanteed edasi tuigerdas, mis noore lehtpuu wõsandiku wahelt kõwerdades läbi läis. Tema pruun nägu ja närused rii-

ded tunnistasid, et ta mustlane oli. Wäsinult tuigerdas ta kapi najal edasi, rääkis iseeneses pool walju häälega ja jäi tihti raskete õhtades seifatama.

"Ma ei jõua enam," õhtas ta walguga ja suured pisarad kullufusid palgid mööda tolmupäälle. "Taewas, ole mulle abis, ja anna mulle jõudu, et ma veel temaga kokku saaksin ja oma süüdi wõitsin üles tunnistada. Siilgawad hõberublad pimestasid mu meele, mu südametunnistuse hääle nõrkse tema kuldseid lubamisi kuuldes ja ma rõõwisin ilmsüüta inimestelt nende lapse. Siinamaale arwasin ma, et ta praegu veel Petseri floostri elab ja waigistasin enese südameteadmist selle mõttega, et see ta hingele õnnistuseks on. Kui aga nüüd tige Mohrbergi proua ära suri, kes mind enese tööriistaks ostis, et oma wanale armukesele tema truuduseta olekut ta tütre ära riisumiseks fättemaksa, siis tundsin ma ennast wandest

waba ja läffin kohe Petseri flooftrisse warastatud waest last ära päästma ja tema wanematele kätte saatma. Aga teda ei ole jääl enam! Kõige oma kawalusega sain ma teada, et ta mõne aasta eest juba ära põgenenud ja et teda enam kusa-gilt ei ole leitud. Kuidas pean ma oma kurja tööd weel hääks saama teha? Oh, kui ma weel teda üles leiaksin! Ma tahaksin tema jalgade ees oma süüdi tunnistada ja temalt andeks paluda, et ma rahulise südamega siit ilmaft ära wõiksin minna. Mu piin on lõpmata, mu jõud on otsas, ma nõrken siiasamasse — ja mu süüd ähwardab mu hinge hukatuse sisse wiia. Sumal, ja armuline ja halastaja, lasse mind leida, keda ma otsin, ja anna mulle siis rahulist tunnikest!”

Natuse aega puhkades hakkas ta jälle edasi töötama; aga ta jalad olivad nõrgad ja keha jõuutu. Külmi hige seisis tall otša ees, ta liikmed wärisefiwad ja sam-

mud wäardufiwad ning werejoofs ähwardas seisma jääda. Ta seisatas wähe ja otsis midagi oma põuetaskust. „Sina, hirmus kihwt,” ütles ta siis üht wäikest klaasikest oma wärisewate käte wahel lahti kiskudes, „lõpeta mu piin, lepita mu süüd!”

Nende sõnadega paneb ta klaasi enesele juu juurde ja lasseb jäält omale piskamisi kihwti sugu tulla.

Säliste langeb klaasike ta käest maha ja nagu meelt ära heites hakkab ta ime-lise jõuuga edasi ruttama. Ta sammud wiiwad teda teelt kõrwa metsa sisse. „Jlus loodus, wõta üks süüdlane enese hõlma. Ole sa tunnismees, et ma oma pattu südamest lahetsen ja ennast oma ära kihwtitamisega nuhtlen.”

Juba ähwardab ta kolku langeda, kui ta häliste üht naesterahwast oma ees näeb. Ta magab suure tamme wilus ja hoiab üht pilti oma põlwele pääl.

Wana moorikese kustuswad filmad langešiwad pilbi pääle ja jäiwad nagu tiivistatult sinna seisma. Ta näu pääl tuli häfiste rõõmuläige nähtawale ja nagu uue eluga hüüdis ta waljult: „See ta on, see ta on!”

Magaja kargas ehmatades maast üles, tõmbas oma pilbi ja maalimise riistad filmapilt kätte ja tahtis ära põgeneda. Imelise jõuuga hakkas wanake temast finni ja hüüdis südamesse tungiwal häälel: „Sää siia, halasta mu pääle, ära põgene mu eest, ütle laps, kes see on, keda sa oled maalinud?”

Põgeneja naesterahwas oli Klaara. Tema käis ikka üksi metsas ja maalis saäl piltisid. Nüüd oli mustlasemoor kogemata tema pääle juhtunud ja tema ümbert nii kõwaste finni hakanud, et ta lahti ei pääsnud. Rohkudes wahtis ta imelise wõera otša ja ei teadnud, mis ta pidi ütlema.

„Ärge püüdke põgeneda, rääkige, mu keel wõib iga filmapilt waitida ja siis on kõik jälle kadunud,” hüüdis wanake surma hirmuga. „Süba põletab kihwt mu sifikonnas, ärge wiivitage aega.”

Klaara ei saanud segaduse pärast suudki lahti teha.

„Sumal, teie ei räägi,” õhtas wanake ahastuses. „Teie maalisite selle pilbi, mis teie oma ema pildiks peate? See ei ole teie ema pilt. Waatke, see siin on teie ema,” hüüdis ta ja wõttis põuest ühe naesterahwa pilbi ning andis selle Klaara kätte. „Mohrbergi proua on selle teilt ära lastnud wõtta ja oma pilbi teile anda, ja seda hirmust pilti olete teie maalinud! Mina olen teid kahe aastaselt proua Mohrbergi kaju pääle ära warastanud ja kloostriisse wiinud. Teie ema on surnud, aga isa elab. Ma ei saa enam rääkida. Sumal olgu minuga. Surm jõöb mu sifikonnas — anna mulle andeks! —

mu wastutamine on suur — wõta see pilt — taewas kaitstu sind — ma lähen oma palka saama —“ ja hingetult langes ta maha.

Neiu oli ehmatusest uimane. Ta ei wõinud wanakese kõnest sõnagi aru saada. Enne kui ta weel õieti oma olekust aru hakkas saama, seisis selle näitemängu platsil ka üks kolmas inimene. See oli Antoni isa. Tema oli metsa wahelt läbi minnes jutustamist kuulnud ja selle hääle pääle fiia tulnud.

Ra tema oli koguni ehmatanud. Mis pidi see tähendama? Noor neiu, kahwatanud kui furnu, ja wana mustlase rautliigutamata maas, suur maalitud pilt — tema noorepõlwe armuke, ja see wäike sääl — tema õnnis abikaasa! —

„Anton, Anton,“ hõiskas wanake weel kord ennast ülesse ajades, „see neiu siin on sinu kadunud Helmi — mina warastasin ta Laurella käsu pääle — taewas

kuulis mu palwet, ma tundsin ta sellest pildist — andke mulle andeks! —“

Surnult langes ta tagasi rohu sisse.

„Minu tütar Helmi?“ hüüdis wana mees wiimaks waewaga. „Tule, laps, oma isa rinnale! Sinu näust waatab su õnnis ema wälja. Ma tunnen sind temast ära.“

Sügawa õnnetundmuse rõõmupisaratega wajutas isa oma surnuks peetud tütre enese rinnale. Waene Helmi ei mõistnud midagi muud teha, kui nuttis kui wäeti laps. Misjugune osaw fulg mõistaks ka siin wanema ja lapse taewalise õnne üliilusaid tundmuse kirjeldada?

Wiimaks weel tuli neil wanake meelde. See oli juba kange ja eluõht temast hoopis kadunud. Siin ei olnud enam midagi päästa. Ta oli ennast ära fihwtinud.

Nüüd wiis õnnelik Anton oma tütre koju, andis kohtule mustlase wanakese surmast teatust ja lastis ta oma kuluga ilu-

faste maha matta. Tema oli küll kurjategija olnud, aga kurjategija ainult rahahimu pärast. Tall oli wanakese furmast hale meel, sest tema läbi oli ta oma tütre ülesse leidnud.

Ruuestõistkümnnes päätükk.

Ans õnn.

Wana Rahumurm elas mõni päew oma tütreaga õnnelisel wiisil. Helmi, keda nüüd jälle ta ristinimega nimetati, ei tahtnud oma armsast emakesest lahkuda. Ta palus isa, et see teda lubaks wanakesest oma juurde elama võtta. Wana Rahe lubas seda häämeelega, ning warsti seati teekäigi jaoks kõik walmis.

Enne aga läks Rahe oma sõbra Ilu metsa juurde. Ta tahtis temale oma õnne kuulutada, et see ka ta rõõmust osa võtaks.

Õeste rõõmustas wanake ennast ka ära rääkimata, kui ta oma sõbra tütre kui

Klaara, oma poja mõrjsja, ära tundis. Teda oli ta niifaua ilmaaegu otsinud, ja nüüd tuli ta kui tema truut sõbra tütar julgelt ta ette. Raua aega räägiti nüüd kõigist juhtumistest, mis kellelgi elus ette tulnud ja siis mindi alles Helmi kasuema ülesse otsima.

Sälle oli ilus päiksepaistne pärastlõuna tões, kui meie kolm sõpra sedasama wäikest jalgteed mööda metsa majakese poole tõttasiwad, kus Helmi niifaua maailma eest warjul oli elanud. Tuttawad metsakohad tuletasiwad talle mitmed rõõmulised ja kurbliised juhtumised meelde, mis ta südant arusaamata igatsusega täitsiwad. Ta waimu ees seisis jälle see ilus noormees, kes Petseri kuristikus ta furmasuust päästis. Ka need walupäewad, mis ta põgenemisest saadik oli ära elanud, tuliswad kordamööda ta filmade ette ning tegiwad ta lõpmata furwaks.

Ka mõlemad wanad olisid waitsemaks

jäänud. Wist oli tasane metsa kohin neilegi mitme walusa haawa külge puhunud, mis nüüd uuesti walutama hakkasiwad. Keegi ei tahtnud oma mõtteid teisele awal dada, et teist mitte kurwa tuju sisse saata. Aga ommeti oliwad igaüks isewiisi kurwal tujul.

Üle wäikese lagendiku jõudes hakkas Ilumetsa wana Bruno, kes nendega ühes oli tulnud, waljuste haukuma. Kõik kolm pööraswad endid sinna poole, kuhu Bruno haukudes wahtis.

Wäikest metsateed mööda tuli üks lahtine pastwanter mitme inimesega nähtawale. See oli siin aruldane uudis, et niisugusel teel ka postiga sõidetakse. Kõik waatasiwad wähe aega ja hakkasiwad siis edasi minema.

Korraga näeb Helmi, et Bruno külaliste poole tormab ja oma wihasse haukumise rõõmijaks hulgumiseks ümber muudab.

Ja tähendab seda oma isale ja sõbrale, kes ka seisma jääwad.

Wankrilt tuleb üks laia kübaraga ja täishabemega mees maha, kellele wana Bruno rõõmu pärast haukudes najale kar gab. Wankrilt maha ruttaja kallistab ka koera, kes enam ei tea, kuidas wiisi oma rõõmu üles näidata.

See mäng oli päältwaatajatel arusaamata. „Kes need on? mis see on?“ küsisiwad nad kõik läbisegamine.

„Paul!“ hüüdis Helmi wiimaks segaselt ja ruttas postwankri poole, mis nüüd seisma oli jäänud.

Kohmetades seisiswad mõlemad wana kesed liikumata paigal. Iga ühe südames tungiswad mitmesugused mõtted elusse, aga siiski ei julgenud keegi seda uskuda, mis Helmi wälja hüüdis. See ei olnud ju mõimalik! Paul kui ka Anton puhkasiwad ammu wilus laenete sängis; see oli neil liig selgeste teada.

Aga siiski — hääled olivad neile tuttavad. Wõi oli see kõik unenägu?

„Klaara!“ hüüdis koeraga mängija, kui neiu neile lähemale oli tulnud.

„See on Paul, see on tema hää!,“ hõiskas Slumets ja tõttas rõõmutuhinal sinna poole. Klaara hingas juba ta poja rinna najal.

„Isa, isa,“ hõiskasivad kaks häält koeraga, kui wanad sõbrad wankri juurde olivad jõudnud.

„Paul, Anton!“ hüüdsiwad wanakesed wastu, keda õnn joobnuks oli teinud, ja ära rääkimata rõõmuga langesiwad õnnelised isad ja pojad üksteise rinnale. Siin seisiwad nüüd Anton ja Paul elusalt nende ees, ja nemad olivad neid ammu furnute sekka armanud. Palaw lõunamaa päike oli nende näud küll pruuniks põletanud, aga wanemate armastaw film tundis siiski weel oma laste jume päewatanud näu warjult üles. Õnnelised

wanakesed ei tahtnud oma filmi uskuda, ja Helmi hoidis ikka weel oma Pauli kae alt kinni, nagu kardaks ta teda jälle ära kaduma.

Kui esimene suur rõõmutuhin mööda oli, kus kõikide filmad tänapisariil taewa poole waatasiwad, küsis wana Slumets, wahetpidamata: „Kuidas olete merehädast pääsenud, kus olite teie nii kaua? Miks teie lasteite meid nii kaua eneste järele kurtu?“

„Seda tahame kõik teile jutustada,“ wastas Anton, „aga esite lubage, et ma teid oma sõbrannaga tutmustan.“ Sellega wiis ta õnnelised wankri juurde, kus endine sheigi tütar istus.

Kena neiu oli wähe kartlik, aga siiski üli rõõmus, kui Anton talle oma ja Pauli isa ja oma õe Helmi ette wiis. Õnnelisemaid inimesi ei wõinud taewa all enam olla, kui need lapsed ja wanemad siin. Saatuse wali käsi oli neid

üfsthõifefi lahutanud ja jällenägemise lootuse fiin maa pääl furwalt lõpetanud. Niiüd aga oliwad ufumata imed fündinud ja furnuks peetud kallid jälle omastega kofku faanud. Kes jõuaks seda õnne kirjeldada!

Üffi Antoni armufene oli mõeras. Siiski rõõmustas ta õnneliste õnne üle füdameft. Selmi kaifuteles teda rõõmu-pisaril ja näitas ennast väga füdamelikult ofa mõtma, kui Anton mõne sõnaga teatas, kufi ta tema leidnud ning ära toonud.

Niiüd pidiwad noored mehed oma elulugu kõnelema. Anton jutustas seda fiis ka nii füdamelikult, et kõigil liigutuse-pisarad filmi tuliwad. Et meie juba suuremalt jault nende käefäifu tunneme, fiis nimetame ainult seda, mis meile teadmata jäi. Neeqritega ühes, kes neid wangitfeiwad, langesiwad nad ühe orjakaupleja kätte, kes nad kofe oma laewa widas, et Ameerikasse sõita. Õnneks sattus ta merel ühe Hollandi laewaga kofku, kes meie põgenejad

ära päästis ja Amsterdami linna tõi. Siit faiwad nad ühe Wene kaubalaewaga Riia sadamasse toodud, kufi nad fiis jalgsi ja postiga koju poole tõttafiwad.

Kõik oliwad suure põnewufega päält kuulunud ja tänafiwad niiüd Sumalat, et see neid pääftnud.

„See maene tütarlaps,“ lõpetas Anton oma armufefe pääle näidates, „on palawa maa ilule ja auule, mis talle fäälpakuti, põlastufega felga pöörmud ja meiega ühes tulnud, kus ta wanemad elafiwad. Tema on meid mõlemaid rafkel wangipõl-wel kui falaja häätegew ingel aidanud. Ilma tema abita oleks meie wahefi sinna nälja ja palawufe kätte ära furnud. Tema on minu eluingliks faanud ja ma teatan teile kõigile, et tema mu mõrsja on. Õnnistage, ifad, oma lapsi!“ ütles ta fägawa liigutufega oma armufefe kaen-lasse langedes.

Sedafama oli ka tõine paar teinud

ja õnnelikud isad palusiwad neile taewast oma õnnistust.

Sell kombel oliwad nad juba Ilumetsa kodu ligidale jõudnud. Korraga hakkas Bruno heledaste haukuma. Kõik seltskonnast pööriswad oma filmad metsa poole ja nägiwad üht naesterahvast, kes ruttu metsa warju tahtis põgeneda.

„Liisi, Liisi!“ hüüdis Helmi. „Tule siia, minu häätegija, mu emakene! Sinu Klaara on siin, ta on õnnelik. Tule siia, nüüd ei ole meil midagi enam karta.“

Kõik jäiwad seisma. Kartlikult tuli naesterahwas lagedale. Helmi läks temale wasta, kallistele ja suuteles teda ning tõi teda kae alt kinni hoides tõiste juurde. „Siin on see inimene, kes mind surmasti päästis ja floostri wiha eest kaitstes,“ ütles Helmi liigutatult. „Nüüd on ta waene minu pärast ööd ja päewad kurnanud, sest ta ei teadnud, kus ma olen. Anna andeks, hää emakene, et ma find nii kaua

üksi olen jätanud. Nüüd ei taha meie eladeski enam ühest lahkuda.“

Kõik teretasiwad wanakest rõõmuga ja tänasiwad teda Helmi pärast südamest. Wanake pühkis pisaraid filmist, sest tema kõige suurem rõõm oli ta „kulla Klaarake“.

Wiimaks langesiwad ta filmad Antoni mõrvoja päale. Örn puna lendas tall üle näu ja tase libises ta huultelt: „Linda! Taewas, see ei ole võimalik!“ Ikka terawamalt wahtis ta tütarlapse otsa, kes ka wanakest niisama põnewalt filmas.

„Linda, mu tütar!“ hõiskas ta wiimaks rõõmuga ja langes neiu kaela ümber. „Ei see päewatanud nagu peta ema filma, ja oled mu Indiasse kadunud kallis tütar!“

„Ema, ema,“ wastas Linda, „ma tunnen ka find.“ Kumbki ei saanud rõõmu ja liigutuse pärast rääkida.

„See õnn on otsata!“ rääkis wiimaks wana Ilumets. „Lapsed on wanemaid

ja wanemad lapsi jälle leidnud. Raskeid kurbtuse tunnid on möödas, nüüd tahame meie omad wanad päewad rõõmuga eluõhtu poole saata."

Ta nii oli ka. Rõõmsalt saatsiwad wanakesed oma laste juures, kes warsti kahetõrdsed pulmad ära pidasiwad, omad elupäewad otsa poole. Paul ja Anton, kui ka nende armsad naisukesed Helmi ja Linda jäiwad surmani üksteisele truiks sõpradeks. Tihti tuletasiwad nad üheskoos oma noore põlwe juhtumisi meelde, mis neid nii kangeste oliwad wintsutanud. Keegi neist ei kahetsenud enam oma wiletsusi, sest seda kõik oli praegune õnnelik elu mitmekorra tagasi tasunud. Anton õnnistas naljapärast mitu korda seda päewa, mill ta Aafrikasse wangi oli sattunud, sest muidu ehk ei oleks ta ialgi enesele nii armast naisukest leidnud.

